

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Capvt II. De diuinatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

ad instantibus semper ingesserant, qui huius Spiritus propheticas & obscuriores sententias, ad religionis euerfionem & seditionem mouendam interpretabantur. Magistratus autem ad multitudinem compescendam, & quid rei sit lustrandum accedit, fraus difficillime apparuit: sed tandem, in isto consilio de diffoediendo muro & vicinis & parietibus vnde voces reddi conijciebant, misera puella prodijt, ac exanimata quorum suafu & consilio hoc fecerit, confessa est statim, se à quibusdam seditiosis sectarijs, & ab eo imprimis, què nominauimus Draco, ad istam nequitiam inductam fuisse.] Hec ille lib. 2. Quid autem necesse Munzeri, Lutheri & similibus pseudoprophetas memorare? de hoc septimo indicio discenendi lege Ioan. Horozeu d.l.c. 16.

Denique à modo etiam reuelationis iudicium formandum, quando aliquid in eo malum moraliter reperitur, vt puta turpe, scandalosum &c. Sed qñ nihil prædictorum, nec mali modi adest, res omnino periculi plena remanet, quantumuis multa veræ fidei ac virtutibus solidis consentanea adsint. Nam nec verarum reuelationum vnus esse modus vel certus consuevit, nec vnus alio certior aut consuetior. Scribit enim B. Angela de Fulgino, has spirituales illustraciones & eleuationes aliter solitas ipsi accidere vna vice, & aliter alia: ita quod semper ibi nouitas contingit, & hoc est totum inenarrabile. Reuelationes enim & visiones sunt alterius modi vna vice, & alterius alia.] Sic illa ca. 56. in fine. Sane toto opere diuersos, quos experta, modos describit præsertim duos insignes, quibus se Christus Dominus præsertim eius animæ solitus exhibere. inuenies eos cap. xxvii. Claudatur hæc de reuelationib. disquisitio canone Concil. Lateranen. sub Leone. 10. sess. II. cuius hæc sunt verba.

CAPVT II.

De diuinatione.

Sicut species præcedens vera, sic ista falsa, ideo illam Cōiectationi præposui, quæ quasi mixta.

QVÆSTIO I.

Quid sit diuinarior?

Esse aliquam constat, vel Cicer. teste, cui⁹ de ea duo libri supersunt. viderur nihil aliud esse, quam significatio occultorum ex pacto conuentis cum demone.] Significatio, inquam, quia non perficitur sola mentis intellectuione sine cognitione, sed signis quoque & verbis exterioribus vtitur, qua in re differt à sententia, per vanam obseruantiam acquisita. Est autem tam præteritorum & præsentium, quam futurorum, dummodo illa sint occulta, hoc est procul remota ab humana cognitione. Ideo malui dicere, occultorum, quam futurorum, Nam prophetia & diuinatio in materia conueniunt. Quæ de pacto cum demone adduntur, illa separant diuinationem, à prophetia, & à naturali coniectatione. hæc enim nascitur, ex disciplina & obseruatione humana: illa vero desuper à Deo infunditur. Cumq; quanta est diuinatio, dependeat ab ope demonis, qui emulatur diuinitatem furando diuinationem, vnde & dicta diuinatio quasi diuinitatis imitatio: sequitur diuinationem non posse progredi vltterius, quã demonis cognitio pertingit, sequitur etiã, nec arte nec natura diuinationem perfici. Vtutur ad eam magi diuersis instrumentis. Qui pactũ expressum habent cum demone, quia norunt gratius illi nihil accidere hominum idololatræ cultu, ideo ple-

rumque!

rumque sacrificium interponunt, arastatuta precibus nuncupatis, accenso thure, vestibus vere, quales sunt notorum Sacerdotum b. Neq; tamen hoc semper faciunt, sed omittunt aliquando, vel quia temporis angustia non patitur, vel quia hoc non exigit forma diuinationis qua vtuntur: sunt enim plures & diuersæ, vt post docebo: Quia tacitum pactum habent, ijs varijs vtuntur obseruationibus, pro natura sceleris: non quidem sacrificantes, sed tamen quæ faciunt & dicunt, referentes, gnari, vel ignari, in honorem dæmonis.

QVÆSTIO II.

Quæ occulta possit dæmon reuelare.

Quædam, non omnia, possunt, quia non omnia norit: quæ communis est Orthodoxum sententia, post Tertullian. & Origenem, nempe: D. Augustini, Eusebij, Anselmij, Rabani, Damasceni, D. Tho. c. Adscribam solius verba Marci Historici, qui postquam narrauit mendaces responsiones idoli Veneris, subdit ista, Tales enim sunt dæmones, vt qui decipiant. & nihil veri dicant. Neq; cuius possunt aliquid certo præscire: sed ex versimilibus præseferunt se præscire apud eos qui eis seruiunt. Quomodo enim possunt verum dicere, qui exciderunt à veritate? Quod si in aliquibus contingit eos diuinare, hoc fit ex eo, qd euenit: quo modo etiam accidit in hominibus, vt sæpe quedam prædicant futura, de re quæ euentura d.] Quæ valde obscure dicta, sic intelligenda, vt vera sint: male dæmones mentiri, sed posse, si velint, verum aliquando dicere, atque adeo decipiant. Nonnulla quoq; quæ creatam scientiam non superant, scientifi-

ce posse prædicere, iuxta illa, quæ mox dicenda.

Primo nequit dæmon certo prædicere, ea quæ sunt omnino libere futura e: vt sunt, primo quæ dependent absolute à voluntate Dei, cuiusmodi sunt supernaturalia mysteria, nec nõ gubernationes & mutationes regnorum ac rerum pub. quia corda Principum sunt in manu Dei, qui solus illa commutat vt libet. 2. ea quæ dependent ex arbitrij humani libertate, vt quid cras sim facturus vel cogitaturus. 3. quæ sunt omnino & proprie futura contingencia, quamdiu illa non habent causam certam & determinatam.

Secundo, existis quæ certo non nouit, potest dæmon multa probabiliter tantum & coniecturam faciens prædicere f. Summam n. diuturna obseruatione sibi experientiam comparauit, & pollet angelico ingenij acumine, & optime nouit reru naturaliũ facultates, & ad quid valeant, hominum voluntatem, mediãte appetitu sensitiuo, inclinare, nouit omnium hominum tẽperamẽta, affectusq;, nouit quid ex his & illis se qui soleat. Vnde cõringit, vt sæpe ad amissim prædicat, quid qñ homines sũt facturi, vel etiam qd Deus hũc vel illum populum sit puniturus, qd talis exercitus gladio, fame, pestilente affligetur, qd talis à tali sit occidendus, qd Princeps de folio exturbãdus, nam & hoc ex diligentia & fide coniuratorum, fœcordia & incuria cauendi, vel pellẽdi, potest colligere. Sic apud Nicetam, fanaticus ille Basilacius Isaacio exccationem, & de folio deiectionem, quæ mox consecuta, prædixit g. Degebat iste vates prope Rhædæstum: habebatur à vulgo propheta. Caterum (ait Nicetas) nihil veri aut perspicui de rebus futuris loquebatur, sed verba

c Tertull.
& Origen.
supra Aug.
gu. lib. 2. de
Gen. ad lit.
cap. 17. &
Ans supra
Euseb. d.
c. 40. Aug.
de diu. at
dam. cap.
5. & 6. Da-
mascen. l.
2. de fid.
cap. 4.

g Nicetas
Chonia.
lib. 3.

cōfusa, inter se disidētia & perplexa fundebat: & quamuis saepe ridicula quadam admiseret, tamen turbam pastorum, agriculturalium & renigum attrahebat. Nam mulierum ad se venientium mammis contractis, & talis exploratis, obscura pmebat oracula, & suas diuinationes discursationibus & insanis gestibus peragebat. Astabat ei quog, gnata anicula recordes & insana, quae consulcoribus explicabant, qd illi Basilauij gestus rerum futurarum designarent, & taciurnitatem, vt sapientē orationē, interpretabantur. As igitur homo, vt dixi, vates vulgo habebatur, & futura predicere putabatur, à mulierculis praesertim, quibus turpes quaestiones, & deformes vestiu implexiones, pro ludo & ioco, cordi erant. Cordatis vero hominibus, ineptus histrio, & verus si licernum videbatur. Erant etiam, qui eum Pythonico Spiritu esse praeditum haud obscure iudicaret: quoru ego iudicij maxime assentior. rethorice nam & oblecta illa disquisitionis, & discursationes, verbaque perplexa euncta Satanicum fanaticum fuisse contingunt. Vt & ea quae sequantur: Imperatorum n. ad se venientem, neq, vt tam a potentia praeditum excipit: neq, salutationi eius, quae erat, Salue pater Basilaui: respondit, neque tacite o nutu capitis gratias egit, sed huc atq, illuc, instar paellis equini, aut hominis furiosi salitans, accedentibus, maladixit, nec ipsi quidem Imperatori parcens, vix tandem in quietis illis agitationibus, omisit, scipione, quem manibus gestabat, imaginis Imperatoris, quae in eius oratoria cella pariet, depicta erat orat oculis erasis etiam pileu de capite illius auferre studebat. Quae cum fecisset, Imperator eo, vt deliro, despecto, discessit. Vaticinium mox euentus cōprobauit, quem poterat quiuus sagaci prudentia prauidere, cum & Alexius diligentissime in fratris perniciem tenderet, & Isacius, inop portuna securitate, omnes

A delatores arceret, atque repelleret? adeo vt velle perire videretur.

B Tertio potest diabolus certo predicere, quaeunque dependent à causis necessarijs, quae quidem ab alijs naturalibus causis nequeunt impediri, vt sunt motus caelorum, eclipfes, cōiunctiones astrorum & eiusmodi: quae vero non necessario, sed vt plurimum duntaxat eueniunt, eo quod possunt ab alijs causis naturalibus impediri, vt imbres, pluias, nimbos, tempestateque sonantes, & alia de hoc genere illa per coniecturas cognoscit & probabiliter praedit tantum. Certo quog, potest predicere ea quae nouit se permittere Deo facturum. Sicut v.g. si Deo permitte ipse pestilentiae alicuius auctor & illator fuit, vi mali cessatura certo die, nouit pestem cessaturam idque certius adhuc, si ex pacto, ad certi signi alicubi recoditi vel conditi sublationem morbu desinet: poterit certo finē mali praedicere. Sic puto Turca ille: Famagustanus, qui congregata in foro concione populi, praedit se intra horae spacium moriturum & confestim se mortuo laem desitutum: D & factum huic demum id manifestarat, referi historiam Villa montus lib. 2. peregrin. c. 7. Item quae intellexit per reuelationē: siue illa confirmatur in sacris literis siue aliter demon fuerint à Deo manifestata. Hoc pacto tam multa olim maligni spiritus praedixerunt de fidel arcanis, de Christi ortu & miraculis, de idololatriae euersione & similib. vt cum Hermetē ijdem Spiritus docuerunt Aegyptiorum superstitionem abolendam, a cum Appollo se cedere Hebrao puero pronunciauit, & alia quae accurate congesta à Steucho Eububino b. Haec quo ad futura.

Quarto, nihil dubitandum praeterita demonem omnia memoria tenere, quae vel

aliena

ai. na relatione accepit, vel ipso corā gestā
fuere: tūc n. actus cognitionis cogno-
lcentis rem vt presentē, sui speciem in
mente dæmonis impressam reliquit.

Quinto. de presentibus res obscura non

est, nam quecunque actu exteriorē prodita
sunt, vt secreta furta, res perditæ, the-
sauri olim defossi, metalla subterra-
nea, quæ hominum cognitionem fu-
giant, dæmonib; nota sunt, de solis cogi-
tationib; in animo manentib; contro-
uertitur, an eas dæmō cognoscant: Ex-
perientia sæpe probauit illum nō esse
mendacem indicem, sed per energum-
enos veris infamiae iaculis confige-
re. Scio quid Scot. Durand. Ockam
centuerint: sed placent eōmūior senten-
tia Alberti Magni Alexan. de Ha-
les. D. Tho. D. Bonau. Richardi, & A-
riminens. virtute sua naturā nullas eum
affectiones liber as, vel cogitationes spon-
taneas hominis, sine alicuius manifestatione,
posse cognoscere, quia hoc Deo p̄prium
c. Quo argumento sancti Patres Am-
brof. & alij d probant Christi & Spiritus
sancti diuinitatem, excogitationū
secretarum cognitione. Sed & Gentil-
es hoc falsi, cogitationes hæcæ, soli
diuinæ naturæ perspectas, cæteros la-

C
tere e. Verū si cogitationes vultus vel mē-
bri alicuius moru, aut mutatione, vel alio
extrinseco signo prodantur: peritus & so-
lertius, quā exercitissimi medici, e: hu-
iusmodi dæmones indicis internas animi
affectiones deprehendunt, vt docent Aug.
& Cassian. f. Potest et veterator adeo ve-
hementer phantasmatis immisistis homi-
nem turbare, vt vix ad aliud aduertere, vel
aliud queat tū cogitare, quam q̄ ab eo sug-
gestum fuit: ita sit vt videatur diuinare quæ
homo cogitat. hoc accidit in Albigeri-
ana visione, de qua ex Aug. Cardanus
gita Scot. Parmensis an. 1579. Traie-
cti ad mosam hanc cogitationum sci-

A entiam aucupabatur. dicebat enim,
cogitata quod voles, & cogitationem
diuinabo. sc. dæmon importunissimā
statim de re aliqua Mago nota immi-
tebat cogitationem. & an. 1600. idem
facitabat Græculus ille apud Brabā-
tos impostor: vt hac fraude eluebat
Apollonius Tyanæus apud Philistra-
tum lib. 1.

B Notandæ sexto circa hæ fraudes a-
liquæ Diaboli. Nā cum est ignarus rei
futura, tum, si coram prudentioribus
& doctorib; agat, exili sono, ambigue,
vel perplexe & obscure adeo respon-
det, vt vix intelligatur. exēpla vetera
suppeditant varij b; recentius vnum
Grillandus, idemq; fieri ab eo solere
testatur Pfellus l. de Nat. dæm. Si res ipsi
sit cum ignatis & simplicib; fucum nō
facile deprehēsuris, audacter, & palā
mentitur. Causa tā ambigue respon-
dendi est, vt quomodocunq; res acci-
dat vel laudem cōsequatur, si pro cō-
sultoris voto, sin contra, queat præte-
xere ignorantiam atq; stuporem in-
terrogantis, qui mentem responsi nō
intellexeris. Ecce Cræso responderet.

Perdet Cræsus. Halyn transgressus, ma-
xima regna.

D Si vicisset Cyrum hoc volebā dixif-
set, te copias oēs hostiles depopulatu-
rum. Vincitur Cræsus, hoc ait vole-
bam, te amissurum regna amplissima.
cor mentem meam nō affectus? Si-
mile respōsum tulit Ferrantis Flādiæ
Comitis mater, cū pro diademate car-
cerē filius sibi infelici prælo despō-
dit lege Gaguinum lib. 7. Histor. Franc. &
Bernard. Girard. lib. 10. Annal. Solent in-
terdum etiā diuina oracula ambigua
esse, sed nō in contrarias partes, vt dæ-
monum. v. g. illud redditum Henr. I.
Imper. Ratisponæ, quando dormienti
S. V Volphgan. apparuit, & dixit ad

Cicero
de diuina.
Iob. li. 6.
prepar. c.
10. Sacra.
1. 4. Hysto.
Ecles. c. 15
6. 6. n. 7.
Euseb. l.
1. de præ-
par. c. 1 &
lib. 5. ca. 6.

spice diligenter characteres in muro qui est apud tumulum meum exaratos. vidit ille, nec aliud legit q̄ post sex dubium nō quid aliud q̄ sex; Sed quid illo, sex significaretur; an moriturus post sex dies, mēses, annos. itaq; quod certum & tutum amplexus, quasi post sex dies moriturus, elemosynis vacare; ijs elapsis, idē facere per semestre: ne fortē menses indicati. deniq; putāt sexennium p̄dij; toto illo se ad mortem parauit: quo elapso, sit Imperator. hoc ergo p̄dictum & non mortem intellexit. Quam utilis fuit equiuocatio ista? (tem narrat Auctor vitæ S. Volphigangi apud Sur. 31. Octobr. to. 5.) huc discrimen: diaboli oracula contrarios sensus patiuntur, & noxia sunt ambiguitatis; Dei diuersos, sed adferūt vtilitatē animæ, hoc est verū.

Septimo, sciendum, demones quā polent celeritate, quā in remotis longo intervallo interuallo regionibus geruntur, eā tam celeriter denunciare posse, vt diu ante p̄dicta ab ignaris putentur. Sic Apollonius, cum Ephesi esset, exclamauit, vt p̄sēns spectaculo, Romæ interfici Domitianum a. aliud exemplum de quodam iuvene refert Gellius b. aliud de Chariberto Animoinus c. aliud sui temporis Grillandus d, pura æui huius Nicol. Remigiuse.

De his qui volet plura legat Grilland. g. 6. a. n. 3. Michael Medinam, lib. 2. de reſta in Deum fide c. 1. Binsfeldium, in rub. C. de malef. & mathemat. Notab. 10. Horozem cap. 14. lib. 1. de vera & falsa prophetia.

QVÆSTIO III.

Quomodo dignoscatur diuinitio à prophetia & coniectatione?

Quando pactum adest expressum, nihil res debet difficultatis: in pacto tacito difficilius iudicium. Tria

in poterunt obseruari; nempe proportio rei, cognoscendæ & causæ per quam cognitio quaritur; natura quoq; quæ prædita est cognitio quæ sita; & intentio, quam habet qui quarit.

Primo, si talis sit illa proportio, vt sufficienter vnum ex alio deprehendatur nō erit diuinatoria, neq; damnanda. hæc inquisitio. Proportio autem huiusmodi triplex est, vna, qualis effectus ad suā causam, sic cognoscitur eclipſis ex cœli motu: alia qualis causæ ad suum effectum, sic ex fumo ignis cognoscitur: tertia, qualis diuersorum effectuum cum causâ communi cui vterq; effectus connectitur & sic originis ratione. etiam sibi quodammodo proportionatur; sic, quia quæ causâ est arcus cœlestis, eadem quoq; causâ est serenitatis recte serenitatem ex arcu cœlesti colligemus. Si vero ex nullo horum capitum trium queat vnum ex altero cognosci; celandi inuestigatio cum tacito demōnis pacto coniuncta.

Secundo quoad ipsam cognitionem, suæ modum cognoscendi, cōsideranda Num quaratur cognitio certa & infallibilis; vel saltem firmior, q̄ par sit sperari, considerata humani arbitrij, & aliarū similium causarū concurrentium libertate, tunc pactū tacitum censebitur. Hinc vehemētissima suspicio nascitur cōtra astrologos, onirocriticos similes, qui de huiusmodi futuris contingentibus aliquid absolute asserūt, etiam si dicant, se velle id probabiliter tantum affirmare. Contra ex eodem capite excusandi astrologi, onirocriticæ, & similes: qui reuera non nisi vt probabiliter, & indefinite, circa humanos euentus, quædam conijciunt, ex impressionibus cœlestibus & corporis affectionibus, quas homines vt plurimum sua sponte sequi solent g.

Tertio

a Philof.
in vita Apollon.
b lib. 15.
Noct Arist.
c lib. 3. Animal. cap. 22
d q. 6 n. 8.
e lib. 3. demonolatri.
cap. 10.

f Sixt. 5. de
vlla con
astrolog.
& c.

g Caillet.
2. 2. q. 1.
art. 5. & c.

Tertio, attendendum, *velit ne quis serio querere cognitionem occultorū, per media ad id vana, & ex medijs istis solis, non à Deo, illam expectet. nam & tunc presumitur tacitum pactum subesse. Ex hoc capite à superstitione diuinatoria excusabitur, 1. qui ioci tantum causa huic diuinationi vacaret, sciens eam inutilem esse: quemadmodum nemo supersticiosum iudicet eum, qui in cerebro gallinæ smaragdum, vel in simiæ tergo caudam quæreret, sciens se illic nō inuēturum. 2. qui gnarus rem ad hoc natura sua inefficacem esse, per hanc tamen, à Deo cognitionem expectaret precibus & desideriis petitam; sic in S. S. excusantur: sortes consultoriae, de furto Acham h; & de causa tempestatis i; & de Ionatha k, iuxta dictum sapientis l, sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur, sic etiam excusandi, qui in graui causa, & arduo negotio, cum aliud non suppetat remediū, signum à Deo petiere, ex caelo vel terra, vel doceri cupiunt, per aliquam vocem siue actionem humanam, præter intentionem dictam vel factam m, vt seruus Abrahæ: & Ionathas fecerūt n. Et hæc veriora sunt quā quæ nimis rigida Niderius posuit in Præcept. 1. cap. 9. lit. D. in fine.*

QVÆSTIO IV.

Quale peccatum sit diuinationis

In prima, illicita est, & superstitiosa, & sapientis hæresim, quando queritur cognitio rerum ipsi dæmoni incognitarum. Illicita, superstitiosa & manifesta hæretica: quando dæmoni cultus latria, vel dulciæ exhibetur, vel imagines vel libri baptizantur, vel pueri rebaptizantur, rerumve sacrarum abusus ac-

A cedit. Illicita tantum & non superstitiosa, quando queritur cognitio quæ dæmonis scire non superat o.

B Secundo sciendum, quod explicitum pactum semper sit mortiferum, siue voce, siue facto dæmon inuocetur: nec inter fideles vllus videtur loc^o esse ignorantia. Alcimus Auit^o, vt mittam cæteros, contra diuinationem illicitam hanc tulit sententiam verissimam, li. 2. Carmin. c. 15.

Nec minus hos pulsat temeraria cura sciendi

Angit prescitus ducti quos terminus aui;

Cum tamen eductas inferni sedib. vmbra;

C *Colloquium miscere putent, & nota referre:*

Spiritus erroris, qui cum bacchatur in illis;

Ad consulta parat vanis responsa figuris.

Ne vero multis dicamus singula verbis, Presenti illusus, damnabitur ille perenni

Iudicio, quisquis veritum cognoscere tentat.]

D Sint exemplo Saul consulens Pythonissam in Endor: & vxor Ieroboami consulens Beelzebub Deum Accaronit. [1. Reg. cap. 28. & 4. Regum cap. 17.] Natura quoque sua lethalis est Diuinationis coniuncta tantum implicita siue tacite inuocationi, seu quod idem est pacto; sed sit veniabilis, 1. propter ignorantiam; si illa tanta vt difficulter vinci potuerit; hoc est nec affectata, nec nimis crassa vel supina fuerit. 2. licet materiæ leuitas ordinario nō excuset, eo q̄ hæc est vsurpatio cognitionis Deo reseruata; quæ per se admodum

o Penna com. 67. in part. 2. di. 103. Inqui. sit. de quo nos plura lib. seq.

gravis, etiam si à materia abstrahatur, tamen quando claris indicis cōstaret animum & intentionē plane caruisse superstitione, (v. g. quia non tam cognitionem adipisci voluit, quam tali obseruatione sic se p̄ iocū oblectare) peccatum fieret veniale vanitatis; posteaque nonnunquam contingere, vt talis ioc⁹ ab omni delicto immunis esset, & adeo decenter & opportune adhiberetur, vt ad virtutem Eutrapeliæ vidretur pertinere. Sic P. Greg. Valentia a, quem in hac q. sum secut⁹.

QVÆSTIO V.

Quotuplex sit diuinitio?

EX D. Augustini & D. Thomæ doctrina, b diuinationis omnis fundamentum est implicitum vel explicitum pactum cum demone. Implicitū censetur, quando quis querit, cognitionem soli Deo reseruaram, aliunde quam ex Deo, idq; medijs indebitis, h. e. à diuina prouidētia ad hoc minime institutis. Nā hoc ipso quod quis ad has vanitates & infamias fallas respicit, vult profecto à demone edoceri; qui huiusmodi curiositatū auctor est, & earum functionibus se lubentissime permiscet. *Explicitum pactum*, seu inuocatio duplex est. nā vel fit expressis & conceptis verbis, vt faciunt incantatores, qui coniurant per illicitas formulas à demone institutas; vel fit ipso facto & actione: quando quis facit illud, quod nouit demonem, pro signo seu tessera suæ opis & efficiētiæ constituisse. c

Theologi explicitas omnes (vt & Grillan. d) reducunt ad *Necromantiam*: implicitas, ad *Sortilegium* & *augurium*, nimis laxè & improprie his vocibus vtentes, quarum prelior est significatio, nec satis omnes species (quæ pene

innumera) comprehendens: de quibus iam materia & ordo me vocat sigillatim agere. Diuidam in duo quasi capita oēs quas inuenio species, priore complectar eas in quibus clare cognoscitur pactū expressum: posteriore cæteras.

QVÆTIO VI.

De speciebus diuinationis, in quibus aperta inuocatio interuenit.

Huius summa quasi genera sunt duo, *Oraculum* seu *Demonomantia*, & *Mangania*. In his multa comiectatio, prophetiuncula, iuxta illud verum mendacis oraculum: πολλοὶ φροβόλοι, πολλοὶ δὲ ἕτεροι μαντικῆς οὐδ' ὄντες, multi calculorum comiectores, pauci vero vaticini.

Oracula vaticinia, ἄνευ ἑσπερῆς, ἢ ἑσπερῆς, *Demonomantia*, hæc omnia possunt p̄ isdem sumi; nam commune omnibus, quod iis *Theomantiam*, veram siue, *prophetiam*, Diabolus conatus fuit imitari, dando petentibus respōta vel ex antris, vel ex statuis, vel ex hominibus. Talia fuere, oracula, *Iouis Dodonæi*, quod à posteris Dodanum institutum; qui Magi fuere, & quercus cōsecrarunt, & pelues pulsari instituerunt, quæ species diuinandi diu sane viguit: item *Iouis Ammonis*, quod Hebræum vocabulum significat veracem iuxta vnam Etymologiam. nam iuxta aliam potes cum Iosepho, *sortem*, interpretari. Nam mediæ litteræ geminatio potius ad pronunciationem, quam significatum, pertinet. Græcis, ἄνευ ἑσπερῆς, hæc, *Aegyptiis Hammon Sol*, quo nihil oculatius, nihil fortius, secundū Gentiles. Item *Iouis Trophonij*, de quo extat accuratus Dialogus Nicolai Leonicieni: item *Apollinis Delphici*, *Clarij*, *Delij*, *Smynthæi*, & innumera alia; *Veneris etiam Gazensis*, paucis noti g. *Hortum* causam physicā reddi posse mul-

ti cen-

a. 2. 2. disp.
6. 7. 12.
b. 17. 4.

b. Aug. lib.
2. de d. s. t.
Christi. ca.
22. & 23.
D. Thom.
d. 9. 95. art.
2.

c. Caietan.
d. 9. 95. art.
3. Nauarr.
ca. 11. Ma.
nnal. n. 21.
d. d. 9. 6.

c. Dial. Tro.
phonij.
d. 1. P. 1. The.
doretum d.
10. d. 1. d. 1.
Græcis.
d. 1. d. 1.
Cal. cap.
li. d. 1. d. 1.
1. d. 1. d. 1.
9. d. 1. d. 1.
L. ely. d. 1.
de 1. d. 1.
g. d. 1. d. 1.
in v. d. 1.

Porphyr-
io nis Gazen
sy Episco.
h. Iamblic
lib. de my
ster. Pluta
lib. de dese
oraculi Po
ponar. li. de
meant. A
penon. in
scil. 30. pro
blem. I. eni.
Len. li. 2. de
oculi. na 2.
Sirenius
sup. & ali.
i. Fernel. li.
de nobis. re
ram caus. 1.
Codronc. li.
2. de moro
malef. c. 8.

ku de mys
ca. 21. & 26
B
i. Natalis
Comes. li. 6.
Mythol. ca.
10
i. Pompon.
de la. lib. 1.
& Calvus
li. 13. antiq
ca. 33.
o. Herod.
Xenophon.
Strab. Geog.
o. libro de
myster. A.
67p.

ti censuerunt, nō veteres tantum, sed & recentiores viri eruditi h: plerisque visum est peculiarem quādam loci illius ē terra exhalationem, quæ fanaticos efficiat adducere. Ut tūc similitudine petita ab illis quos, atra bilis exagitat: quos, inquit, nō modo sibi ignota fari solere, sed linguis etiam loqui quas, dum sani erant, nullo modo seivissent. Verū hoc, quod de linguarum locutione addunt, atra bili tamq̄ causæ efficiētī, nequit adscribi, quia dependet à consideratione. Præterea sanior, h. e. Christiana philosophia, hac in re cōsentit Psello; quem illi iniuria reprehendunt: qui Psellus, & cū eo Codronchus & Fernelius insignis medicus, censuit effectus tales adscribendos dæmoni adscribēti, vel obsidēti hominem, specum, statuasve; per accidens tantum fieri, vt dæmon hæc, quam illa loca, vbi talis nō est exhalatio, velut accommodatiora instituto suo deligat: sicut & libentius obsidet atrabiliariorū corpora. Quare quod expurgato medicamētis corpore cesset vaticinatio: hoc inde fit, quia dæmō illa corpora deserit, in quibus non inuenit ampli⁹ amicus sibi dispositiones Quod v. prisca cessarint oracula, non tam tribuēdum vaporī seu exhalationi illi deficiēti, quam virtuti Saluatoris nostri Iesu; q̄ superueniēs fortior, forti armato hæc deceptionis vasa extorsit. Iamblichus, ipse sibi cōtrarius & vaticinia nec ab arte, nec à natura, nec à ratiōe, nec ab alia quāpiā causā manare celsuit, sed diuinit⁹ tantū cōcedi, h. e. à dæmonib. Dæmon autē hæc oracula pleraq; per maleficas fundebat: tales enim fuere illa fœminæ, quæ dictæ, Dodonides columbæ, vt docuit Pausanias in Arcadic. sic dictæ; quia Theophrasti (teste Seruio in Bucoli.) tā vatici-

A natrices quam columbas, vocant, *μαλίσσες*. Tales, Gallicenæ (sic dictæ mulieres antistites Gallici numinis, in Sena Britānici maris insula) quæ magici carminis vt tempestates ciebant, seq; in quæ collibitum animalia videbantur transformare, futura prædicebāt, & sanabant q̄ aliis insanabilia m. tales Pythia, Delphis, vt ex descriptione Oraculi à plurimis n tradita patet: talis, fatidica Branchidarum, quod oraculum ab Iamblichō o descriptum. Magi etiā fuere, vates Colophonis, & Trophoni, & Seractini, de quib. Pausan. in Achaic. & Strabo, Geograph. lib. 5. legendi. Talis Francica Pythionissa, quæ Meroueuū decepit, de qua Greg. Turon. hist. Fræc. lib. 5. cap. 14. Tales oēs, Pythionici, qui & ventriloqui, dicti, & *εργαστηριοί* & *εργαστηριαί* (eo quod ex imo ventre vox prodire videbatur, vt explicant Origenes & alii p) & *εργαστηρίαι*, eo quod aliquando sub pectore infra cutem se dæmon ostēret, & per pectus loqui videatur (talem se vidisse scribit Cælius Rhodiginus q) vocantur etiam pythones, à sciscitando, *πυθωνίαι*, & *διδασκαίαι* à quodam Eurycle sic oblesso; iuxta Suidam & Aristoph. vel ab ipsō dæmone obsidente, quē Euryclen vocat Plutarch. vētriloquum nobis describit ipse Apollo apud Eusebium de demoni strar. li. 5. ex Porphyrio mago, stuzum quendam ex Phœbi radiis descēdētē, aeris puri substridulo flatu occultatum, delinitū cantib. & infandis verbis (vides dæmonem aerium magicæ formula adiuratum descendere,) cecidisse circa caput inculpati receptoris (magi qui se ex ritu purgarat) terminum velamentorum (vittas indicat quib. caput redimitur am): mollem veto implessē tunicā, assultim per ventrē erato in recur rentem, & tandem in h: *μαλίσσιν* vocem,

p Origen.
li. 7. cont. i
Cels. Chry-
sost. in 1. ad
Cor. ca. 12.
& Oecum.
in c. 16. a
flor.
q li. 8. c. 10.

voctm, per fistulam erupisse (quod am-
biguum an de summo, an de imo gutture di-
cat, nam illi per vtrumque loqui soliti) ver-
sus sunt:

Ραίμα το φοβεῖνς δατοδ' ἄρρον ὑψίδου ἄ-
γλης.
Προῖη ἄπο λιγυρῆ κεκαλυμμένον ἠέρος ἀ-
γυρῆ.
Θεὸν γέμνος μολπαῖσι καὶ ἀρήταις κρετο-
σι,
Κάππιον ἀμφὶ κέλευσ ἀμαμῆτιο δλο-
χῆος
Γεπταλιον ὑδριαν, μελανὸν δ' εἰσέπρησι χι-
τῶνα,
Αἰβόλα δ' ἰν δ' ἰσ γαπρὸς ἀνέου ἴμμοι παλι-
ιορσσι.
Αὐλὲ δ' εἰ βοπέτιο φίλλυ ἐτενωῖσαστο Φυ-
ρῶ.

Talem fuisse Saulis Phyonissam, l. Reg. 19. testatur Flavius Iosephus li. 6. antiq. cap. 15. talis Brabantus impostor, nobilis, de quo Ioan. Brodæus li. 8. miscellan. cap. 19. Huc pertinent quibus dæmon ex arca responderet. operæ pretium puto adscribere, quod duo recentiores scriptores Germani de hac re commemorarunt: fuisse in Misnia rusticum quendam hunc domum retulisse pecuniam vesicæ suis inclusam, & scamno imposuisse: cumque alio abiisset, sus domestica, ut vorax & multorum est animal, in vesicâ incidit, & ut vidit deuorauit, Rustic⁹ rediens, quam non inueniebat, ab vxore deposcit, negat mulier vidisse se. quid agat? adit stolidus vetulam prope degentē, quam pro veratrice habebant. iubet muliercula virum in limine dom⁹ resistere, nec à linea quam creta notarat latum abire culmum: mox ingressa cubiculum, dæmonē sciscitatur de fure, his verbis, arcam introspicies: Quidam N. pecuniam suam domum reuersus talis amisit dies, quem ais furatum? respondit

A veterator ex arca (nouo suo tripode) sus comedit domestica. Tu tamen dicito, coniugem eius, vt cum sacerdote amasio eam abliguriret, etiam sustulisse. respondet illa rustico, quod à dæmone iusta, taceret de sue. Sed rusticus cuncta sciebat, nam nihil veritus anitè interdicitum, pedetètim ac leniter illam fuerat subsecutus, & ante ostium cubiculi substiterat, vt quid malefica moliretur, accurate per rimā obseruaret; Reuersus domū vxori & amicis cuncta narrat: ex eorum consilio suam macerat, crumenam potitur. Defert: triueneficam vt calūniatricem, & dæmonis partiarum, magistatus portentum flammis expiauit. Vocantur etiam huiusmodi, à dæmone afflati, vocantur, sanatici, etiā à Iuriscōsultris, Græcis, ἰθεοι, εἰθεοι, ὑγι, εἰθεοι, ἀπα, differunt ab arreptitiu & obfessis, sola vaticinatione. Ex hoc genere fuere, Orpheus, Musæus Atticus, Tyresias Solipatra apud Eunapium, in vita Aedessii. Montanistæ apud Epiphanius, heres. 85. & alii apud Lactant. lib. 4. in stiru. cap. 25. Rufinum, lib. 2. Ecclesiast. histor. cap. 4. & Oecumen. ad capit. Actor. 12. & communiore consensu, Sybilla, quarum nomen non est improbabile deductum à Kibel b, recepit, acceprauit: vnde, Kabala, significat doctrinam cælitus traditione acceptam. Sane Sybillarum antiquissima Sæbethe, Noachi filia fuit. Tales etiā sunt, εἰθεοι, qui à dæmone extra se rapti, motu sensuque priuati, & mira putares interea sese adspicere, quæ futura postmodum, enunciant. Omnes huiusmodi phanatici, siue vates idolorum, ventri loqui, Ecstatici, & reliqui quos dixi, damnantur in S. Script. c. & contra hos Saul pœnam mortis sanxerat, vel potius à Moysè sancitam fuerat executus d.

Decantatore, quicquid aut placat le-
ues
Aut cogit 16. umbras. irrigat sanguis 17
focos,
Solidasque 18. pecudes vrit, & multo
specum 19
Saturat cruore. libat & 20. niueum in-
super
Lactis liquorem, fundit & Bacchum 21
manu
Laua 22. canitque rursus, 23 & terram
intuens 24.
Grauiore Maneis voce, & attonita 25.
ciet.
Ascripti notulas numerarias, vt in-
telligatis, totidem his versib. ritualia
exprimi, accuratissime, vt solet poeta
iste: de quibus qui plura volet, adeat
Aduersaria & Commentaria nostra,
quæ iam edita superiorib. annis. Sta-
tius tam addidit numerum araram,
hostiarumque, & alia quædam, hoc i-
psum Tirestis. cheium describens, co-
piosissime, sed parum clare: addã lucis
aliquid adscribendo, quod illorum e-
rat officium, qui commentarios pol-
litici. Primo itaq; significat Tireham
solutum huic dumtaxat diuinationi,
neglectis aliis, vacare:
Consulit ille Deos, non larga cade iuuen-
cum.
Non alacri penna, aut verum spirantib.
exris.
Nec tripode implicito, numerusq; sequē-
ribus astræ.
Thurea nec supra volante altaris
fumo.
Subdit solitum dumtaxat Maneis
elicere: idq; tum facturum, priº The-
banum regem, qui se consuluerat, rite
purificasse, & communiuisse, ne quid
illi noxæ à Manib. inferretur. Sed pri-
mus verficulus, mendosus est, & forte
præcedens aliquis intercidit.

Tam penitus dura quam mortis limite
manes
Elicitos potuisse referr... mox
... parat ante ducem, 26 circumq; bi-
dentum
Visceribus, laceris, & * odori sulfuris
aura,
Graminibusq; nouis, & longo murmu-
re purgat.
Deinde, descripta filua veteri, & te-
nebrofa, & horrenda, & Hecatae sacra
& spectris infesta:
Hic senior vates. (Stygiis accommoda
quippe
Terra sacris, multoque placent sola pin-
guia tabo)
Velleris obscuri pecudes armenta que
sisti
Atra mouet...
Tum fera 27 cerulis intexit cornua ser-
tis.
Ipse manu 28 tractans, notaque in limi-
ne 29 filua.
Principio largos nouies 30 tellure ca-
uata
Inclinat Bacchi latices, & munera 31
verni
Lactis, & Acteos 32 imbres. suadumq;
cruorem.
Manibus aggeritur quantum 33 bibuli
arida tellus.
Trunca 34 dehinc memora aduoluit
masiusque sacordos
Tres Hecata, 35 toridemque satis 36 A-
cheronte nefastis
Virginibus, iubet esse focos tibi rector 37
Auerni,
Quamquã infossus 38 humo superat ta-
men agger in auras
Pineus: hunc iuxta 39 cumulo minor a-
ra profunda
Erigitur Cereri: frondes, atque omne
cypressus
Intexit 40 plorata latus. itaq; ardua ferro

* male
meu col
odori. Ca
vula, cro
na vocat
tur ferru
na non co
lor hic Di
sacr.
Imbro d
Tel, melle
liquor qui
) veru
ille non po
det aprae
dent: dila
rat sup
modum.
Trunca
mora, ar
res decy
tata, qua
hic solua
Acheron
sata sunt
Eumenid
are tripo
numit Be
cara: tres
Eumenid
bus sed ha
non infoss
humilis in
men. rone
Pineus in
fossa, sed
per illu
iam alio
eminent,
mili pan
hoc demp
sior. Trij
pina. Co
prijum p
ratam
cat: qua

Signati

Ecce tibi
Magorum
in demonis
iaci solitas
minas de
quibus dixi
li. 2. ex Ane
bone Aegy.
Triplix,
&c.) De
magogone
describit.

Ex his Papinii ritualia præterea, pl⁹
viginti, notavi notulis: singula, p⁹bare
libri integri foret, Illud tantum addi-
dero, patere hinc duos, *Necyomania*
modos; vnum per sacrificiū & incan-
tationem solā, quo utebatur *Tiresias*:
alium *Theffalicū*, adhibitis funestio-
ribus ritibus, ossibus, fibrifq; mortuo-
rum, & aliis reb. plane feralibus, quæ
Lucanus describit, *libr. 6.* agens de *Eri-
chro* excitāte animam defuncti mili-
tis Romani. primum itaque illic inter
cadauera, nutans animo qd̄ caperet,
1 *Electum tandem traiectum gurgure 2*
corpus
Ducit, & inserto laqueis feralib. 3. vnco,
Per scopulos miserum trahitur, per sa-
xa cadauer,
Victorum, motusq; caui: quem tristis *E-
richro*.
Damnarat sacris, alta sub rupe loca-
tur.
Vt illic in sua specu: quam nemus
tenebrosū magis in umbrabat, vbi
nulla vquam à sole lux: cadauer ha-
bit: assumpsit habitum artis suæ præ-
ceptis congruentem.

* pro, deco-
lor hoc est
ater.

* *Discolor 4* & vario furialis cultus a-
mictu
Induitur, vultusque ꝑ. operitur crine so-
luto,
Et coma viperis substringitur horrida
& fertis
Tum opus aggreditur, & adhibet
instrumenta solita, quibus corpus vi-
nificari videatur.
Pectora tunc primum feruenti 7. san-
guine supplet
Vulneribus luxata nouis, taboque me-
dullas 8
Abluit, & virus longe 9. Lunare mini-
strat.
Huc quicquid fetu genuit natura fini-
stro

Viru.)
Sputam
quam vo-
cant Luna
de qua
Comm. in

A
Miscetur. non spuma canum, 10. quibus
vnda timori est:
Viscera non 11. lyncis, non diræ 12. nodus
hyenæ
Defuit, & cerui pasti serpente 13. me-
dulla:
Non pappim 14. retinens Euro tendente
rudenteis
In mediis echneis aquis, oculiq; 15. dra-
conum,
Quæq; 16. sonant sæta repesacta sub ali-
te saxa:
Non Arabum 17. volucer serpens, inna-
taq; 18. rubris
Aequoribus custos pretiosa vipera con-
cha:
Aut viuētis adhuc 19. Libyæ membra-
na ceraste,
Aut cinis 20. Eoæ positi phœnicis in ara.
Quo postquam viles, & habenteis nomi-
na pestes
Contulit, infando 21. saturatas carmine
frondes,
Et, quibus os dirum 22. nascuntur. inspu-
it, herbas
Addidit, & quicquid mundo dedit ipsa
veneni.
Post herbas, incantatio sequitur du-
plex, primū vlularu (sicut Horatii Sa-
gana) & incondito ferarū sono: deia-
do cōcepto ac solemni Carmine. Ho-
die quoq; murmur, verbis ꝑmittunt.
Tunc vox Lethæos cunctis pollentior
herbis
Excantare Deos, confudit 23. murmura
primum
Dissona, & humana multum discordia
lingue.
Latratus habet illa canum, gemitusque
luporum.
Quod trepidus bubo, quod strix nocturna
queruntur,
Quod strident, vlulant que ferae, quod si-
bilat anguis,

Senectus
porro ca-
sta que
recedunt
habetur
ut vnta
magica, et
serū libro
commen-
tata.

Expri-

qui Basilio Imperatori filium vita
 functum, sic ostendisse fertur, ac si vi-
 uus adhuc foret. Effecit enim, ut specie i-
 maginaria Constantinus eques patri, in
 quadam silua, obuiam fieret, quem vbi vi-
 sus fuisset Imperator, & complexus, & oscu-
 larus esse, mox euanescentem ex oculis ami-
 sisse.] fefellit Imper. sed non Leonem
 Philosophum Iuniorē Basilij filium;
 qui Santabarenum, non pro sancto,
 sed pro venefico, vt erat, semper habuit:
 vsus hac Apion Grammaticus
 cum vmbra Homeri suscitauit, Ci-
 cerone teste 1. Tusculana, & Plinio
 libr. 30. cap. 2. In ea se iactat Empedo-
 cles apud Laertium & Plinium. Sacra
 Scriptura, videntur hanc diuina-
 tionem vocare, diuinationem per Pythonem,
 h. v. sup. pates nimirum Pythonem,
 pro dæmone ex terra profundo spe-
 cu adueniente, & respondente. Pericu-
 li plena res, tum ipsi Mago, quem
 Diabolus interdum aufert, & vitæ a-
 spectuique subtrahit; vt de quodam
 narrat Frane. Picus istum ipsis qui cu-
 tiose consulunt, qui nonnunquam de
 mente abalienantur, & male pereunt,
 vt Rex quidam nostris temporibus.
 Quis etiam nescit infelicem exitum
 Heligabili, huic superstitioni addi-
 tissimi: vtriusque consultori & con-
 sulti. pœna mortis lege veteri insti-
 gebatur. Non desunt, qui de his in-
 telligant illud Regis Hymnographi
 comederunt sacrificia mortuorum, & il-
 lud Isaiæ or. nam requireret pro viuis à mor-
 tuis. Hac de Necromantia sufficiant,
 de qua ingeniosum opus exstat Ste-
 phan. Forcatuli I. C. quo Iuris aucto-
 res Pipinianum, Africanum, Paulum,
 & alios introducit sua ipso-
 met responsa expli-
 cantes.

SECTIO III.

De Hydromantia.

DE hac quoq; seorsim dicam, quia
 nulla fecundior imposturis. Iā-
 blichus meminit, v. d. p. u. r. i. a. s. seu diui-
 nationis per aquam, quæ traditur An-
 dronico Imper. in pretio fuisse, hic e-
 nim cum multiplicibus, propter crue-
 dele edictum, de necandis coniura-
 torum propinquis, odijs ac malis se
 videret obsessum; ad futura per no-
 xiorum dæmonum cultum noscenda
 se conuertit: seq. totum (inqt Chonia-
 tes p) permisit vs, qui futura ex aquis, quasi
 per caliginem conyiciunt, & imagines futu-
 rarum rerum, velut ex vmbra solarium ra-
 diorum confectantur. Ac ipse quidem vs no-
 cturnis sacris interesse noluit, metu fame, vt
 arbitror: sed illud Hagiochristophorita Ste-
 phano mandat. Is Serbo adhibito, qui ab
 ineunte etate talibus oraculis deditus, oculos
 propterea Manuели Imper. iussa amiserat,
 certo ritu percunctatur: quis post An-
 dronicum sit imperaturus? Malus genius in
 aquis primas nominis Isaaci litteras exhibuit,
 sed ordine conuerso, Si pro Is. idque
 secunda respōsione addidit fore; intra
 exultationem crucis, atque ita plane ac-
 cidit postea; intra illud tempus, iussu
 Isaaci Angeli, occiso Andronico.
 Modum illius diuinationis Nicera
 addit se ignorare, nec scire velle, ad
 fugam tamen superstitionis scire,
 non est vtile. Inuenio species eius va-
 rias, vna fiebat per anulum de filo su-
 spensum in aqua, & vasculi latera
 constitutus icibus pulsantem: alia
 coniectis in aquam statinam tribus
 lapillis, & obseruatis gyris, qui tri-
 fariam iuicem implexis, circa lapillos
 diffundebantur: 3. ex agitatione va-
 tra pelagi, quam olim Siculi & Epi-
 boentes, hodie multi nautæ notant.

E

p Nicet.
Choniatos
annal. li. 2.

Hinc

Hinc Christianorum quorundam Orientalium nota superstitio; qui quotannis mare quasi animatum baptizant. Alio longe pertinet, quod Princeps Venetorum annulo in mare iacto quotannis Adriaticum sibi despondet. Dominationis indicium non magis argumentum est. Fit in memoriam naturalis Victorie, qua duce Sebastiano, Ziano vicere filium Federici Ahenobarbi Othonem, captumque; obtulere Alexandro III. Pontifici: qui Venetias profugerat. Tum enim Ziano Pontifex anulum de manu sua detractum obtulit, dicens: *Auctoritate mea hoc annulo fretus, Oceanum tibi subyicies, & quotannis tibi posterisque, eo die, quo hanc victoriam, pro Ecclesie defensione obtinueris, despondebis mare: ut sciant omnes, maris tibi dominium concessum, quia sedis Apostolicę tuendę curam & studium fideliter suscepisti. Sic hoc tibi, quasi pignus benedictionis, & secunda sortis in futurum.* [Narat Villamontius lib. 1. Peregrinat. suę cap. 23. Prior illo Sabellicus Decad. 1. lib. 7.] 4. ex aquę colore fuit, & imaginibus in ea apparentibus, sic tradit Varro belli Mithridatici euentum, multis versibus per significatum fuisse. Ad id olim fontes quidam fuere particulares, vnde & *παραμαρτινα*, vocata: tales ex Xenagora docet Macrobius fuisse crateras Palicorum in Sicilia: fatis in Ægypto cisterna in templo phaceno, de qua mirabilia memorat Zozimus: & ut mittam Iunonis paludem apud Laconię Epidamnium, Apollinisque Thyrci oraculum, prope Cyrneas ad Lycum, in fonte templo proximo h: videtur huc referenda Celtarum veterum, hoc est Germanorum, superstitio: qui recens natos Rheno flumini commendabant, ea mente, si spurij forent absorbendos, si

A legitimi innoxios supernaturos, iuxta illud Claudiani:

Et quos nascentes explorat gurgire Rhenus.

Qua de re plura diximus, *Comment. in Tragœd. Seneca.*

Quinto statuebatur cyathus aqua plenus, & verbis immurmuratis observabatur, num aqua sponte efferuescens effunderetur. Sextus modus est

B Fessanus: ibi aquam in vitreum catinum effundunt, eique olei guttulam admiscunt, & sic in aqua tanquam in speculo, mira carnere se opinantur. Septimum indicat Clemens Alexandr. cum scribit mulieres Germanas, solitas sonum, vortices, ac circumvolutiones annium notare, & inde futura predicere. Denique non

C sunt alieni ab Hydromantia, qui hodie adhuc in Italia, ad furtorum auctores detegendos, trium suspectorum nomina totidem pillulis inscribunt, & eas in aquam conijciunt: hisque multo sunt sceleratiores, qui ad hoc aqua lustrali abutuntur. Ceterum tempore S. Bernardini Senensis superant adhuc vestigia, *παραμαρτινα*.

D contemporaneus scriptor l, de Aretio agens ista prodidit: *extra mania vrbis eius fons antiquus fuit, iam olim temporibus illis, quibus idololatria regnabat, impuris demonibus dicatus. Solebant eo civēs Aretini, & alij circumquaque vicini, tanquam ad oraculum Apollinis confluere, responsa petentes ad occultas questiones suas, & morborum suorum curationes. Id vero animaduertens Bernardinus,*

E *verus Christiana religionis cultor & amator aduersus hunc demonum cultum fortissime sese erexit: & primo quidem concione ad populum habita & absoluta, magnopere omnium confirmatis animis, hortatus est*

lib. 5. Saturn. c. 19. g in vita Aureliani.

h Pausa in Achar.

i Joan. Luc. 13. de Jer. Africa.

k lib. 1. Strom.

l Titat. 4.

eos sequi se, ad demolendam impurissimo-
rum demonum habitationem; prorsusque
abolendam. Mox vero arrepta securi vel
malleo, cum populo egressus est ad fontem,
cumq; ad sanū demonis peruenisset, primus
ipse ictibus cepit cōtundere, eueritq; arā,
& fontem lapidibus penitus obturauit. Fit
mentio etiam in Concilio Antisiodo-
tensi, tom. 2. Concilio.

SECTIO IV.

De alijs manganiis generibus.

PRIMO loco obuia, λευκομαγνεια, de
qua Pfellus, c. vlt. & Nicetas, d. lib. 2.
Cedrenus ea testatur vsū Ioannem
Magum Theopili Imper. præcepto-
rem: Curopalates Ioannem Patriar-
cham Iconomachum vocat, Glycas
vero scribit, par. Annal. 2. verum Ale-
xandri patrem, Ægypti Regem Ne-
ctanabum, Magiæ peritissimum, hac
cognouisse. Ægyptum in hostium vē-
turam potestatem: hodie ea Turcæ v-
tuntur: nam in peluim aqua plenam
inijciunt cum varijs characteribus
pretiosos lapides, auri argentique la-
minas: tum responsum ex peluis fun-
do auditur.

2. γαστρομαγνεια. hæc fiebat per phia-
las vitreas ventricofas similiter aqua
plenas: & inspectante puro puero, vel
prægnante muliere: respōsi loco, cer-
tæ figuræ, & imagines apparebant.

3. καλοπτομαγνεια, quæ rerum qua-
sitæ figuræ in speculis exhibet po-
litis: in vsu fuit D. Iuliano Imper. a qui
imperium emit, de quo ista Spartia-
nus: fuit prætereā in Iuliano hæc amentia,
vt per Magos pleræque saceret, quibus puta-
ret vel odium populi deliniri, vel militum
arma compesti. Nam & quasdam non con-
uenientes Romanis sacris hostias immola-

A uerunt; & carmina prophana incantaue-
runt; & ea quæ ad speculum dicunt fieri, in
quo pueri, præligatis oculis incantando, ver-
tice respicere dicuntur, Iulianus fecit. Tunc
que puer vidisse dicitur, & aduentum Se-
ueri, & Iuliani decessionem. Aliud mix-
tum Pagomantiæ refert. Pausanias b
agens de Patris Achaia: ibi ante Cæ-
reris ædem, fontem esse, qui à templo
lapideo pariete secluditur. Ibi oraculū
maxime viridicum fuisse cognoui, ex eo non
rerum omnium, sed morborum tantum
euentū prædicebantur Speculum (ait) renui
suspensum funiculo demittunt, ita libran-
tes, vt in fonte omnino non mergatur, sed
imo ambitu summam aquam contingat.
Exinde vbi odores adoleuerint & rite Deum
precati fuerint, inspicunt in speculum, &
ex eius imaginibus periturusne an victurus
is ager sit, de qua consuluerunt, discunt.
C Neque latius omnino huius aque diuinitio
patet.] Sed & de Pythagora recentio-
res memorant, solitum speculo con-
cauo inscribere litteras humano san-
guine temperatas, & speculum Lunæ
opponere, sicque diuinare. c.

4. Non dissimilis præcedenti, λευ-
κομαγνεια, nisi quod hæc in cristalli
frustis fiat annulo inclusis, vel vaso
lo alteris, vel etiam nudis, & in cylin-
dram aut obelum conformatis: qui-
bus etiam fingit se dæmon inhabitare.
Quendam Noribergæ anno 1530.
ferunt in cristallo thesauros vidisse, à
dæmone ostentatos: quos cum post-
ea quodam ante urbem loco effosso
quæreret, adhibito familiari vno spe-
ctatore, & iam in specu arcam vidif-
sent, atque ad eam cubantem atrum
canem: magus specum ingreditur ar-
cam aperturus, canemque abacturus,
sed Cerberi offam secum non attu-
lerat, itaque ille cacumen speluncæ
quassauit, & miserum ruina obruit:

b In A-
chaia.c Calius
lib. 9. ca. 23
Leloyer.
lib. 4. de
spec.

qua & specus terra oppleta. Vir quidam: patrum memoria Graecarum litterarum Latinarumq; peritus, & fecelix si illotis manib. fidei mysteria contereare non praesumpisset, eruditum commentarium, in Germania, edidit, de damonum natura, cumque libello Plutarchi, de defectu oraculorum, praefixit, ex eo petita est, verbis ipsi, sequens narratio: Cōsulti aliqui, de reb. (ait) ignotis, in cristallis conspiciunt ea manifesto, de quibus questū fuit. Et postea, fuisse aiebat sibi notum vnum ex praecipua familia Norinberge. Eum quodam tempore venisse ad se, & attulisse in serico panniculo inuolutam gemmam cristallinam, figura rotundam, & dixisse: donatam sibi illam fuisse à quodam ignoto, qui se ante multos annos de hospitio compellasset, forte in forum conuertum, quemq; ipse in domum suam adduxisset, & triano habuisset secum. Fuisse autem ab illo discedente & redimquente munus hoc, ad significationem grati animi, edoctum se cristalli usum talem, si qua de re certior fieri vellet, ut promeret cristallum, & puerum marem casū iuberet aspicere, & ex eo percunctaretur, quid cernebat? Foris enim, ut de apparentibus paero visis omnia, qua requireret, indicarentur: Atq; affirmarat hic, se nulla vniquam in re fuisse deceptum, & mirabilia de puerorum indicijs rescivisse: cum ceterorum nemo quisquam aliud, quam nitidam & puram gemmam intucendo videret. Quodam tamen tempore, cum grauida ipsius vxor puerum marem gestaret in utero, illi quoq; species in cristallo oblatas. Primo autem omnium formā viri sese exhibere solitam illo habitu, quo tum communiter vteretur. Et ita deinceps aperuisse, de quibus interrogatum esset, cetera: explicatisque cunctis, illam rursus viri figuram discesisse & euansisse reliqua. Discedentem autem eam, quā diximus, figuram viri, visam saepe vrbes perambulare, & ingredi

A templa. Fuerat autem fama passim dispersa de illis indicijs, ut negantibus, aut dissimulantibus suum delictum aliquod, vulgominarentur: se relaturos de eo ad illum se in cristallo ostendentem virunculum. Quinetiam compertum est, fuisse à doctis quibusdam, de dubitationibus suis in litterarum studijs aliquādo nescio quid propositum, & in cristallo lectum. Sed his & alijs huiusmodi compluribus commemoratis dixit Spenglerus, tunc aliquādo ad se venisse cum tali oratione: arbitrari se tempus esse, ut à cristalli tali vsu tandem abstineret. Nam & sibi iam persuasum, eo ipso non leuiter peccari, & animi perturbati cruciatus grauisimos, se diu sano perpeffum esse: itaque se decreuisse deinceps nihil cum illo experimento velle negotij habere: & tradere nunc ipsi quod accepisset, de quo sueminisse posset, quid ei saepe demonstrasset, neq; nesciret quorumores in ciuitate perturbuissent. Permittere autem, ut faceret de eo quod collibisset. Tum Spenglerus collaudato eo, accepisse se aiebat cristallum, & in minutissimas partes contudisse, & vna cum serico inuolacro in lacrimam abiicisse. Bene profecto bene, nec aptius potuit, vnam hie omnes hæc & similia superstitionis arma abolerent. Nec veredum quidquam est cuiquam, nec forte se demō vlciscatur, impune hoc omnibus, qui cum fide fecere. Burdigale aduocatus quidam paterdium habebat in phiala vitrea: eo mortuo hæredes nec phialam retinere volebant, nec frangere audebant: consilium petunt, audire Colleg. Iesu, patres iussere phialam deferri ad se; coram ipsis se terra illisuros, attulere, sed orarunt ne coram ipsis frangerent: immania se metuere visa recedentibus ergo illis, in accensum tum forte elibanum magna vi phialā coniecere, & nihil aliud, quam ex vtriusque elementi conflictu bre-

nem

nem fridorem audiuere. Mihi ipsi, cum ann. 1578. iudicis adhuc minsterium obirem, inter rei cuiusdam Licentiatii annotatas à fisco chartas: preter libellum Magicis plenum characteribus, oblata simul capsula, sandapila more efformata, & in ea viticulus mandragoreus, ater & situ pædoreq; oblitus, largo capillitio, sed imberbis: hunc, vulgo putant, ad diuinationes, lucra, & alia multa mire efficacem: accepi librum, capsulam, & fictitium cadauer, hoc est primum laceraui abruptis auulsiq; brachijs. dictabant, qui aderant, magnum mihi & domui periculū imminere: nisi & abire, qui metuerent, iussi: abeuntibus, in focum, qui aderat, cōieci: nec aliud quam vstæ radicis, nidorem percepi.

5. Loco succedit, *νεκρομαντεια*, quæ diuinat annulis ad certā cœli posituram constructis vel incantatis, & super tripodem ad certa verba motis: descripsit Ammianus libro 29. cuius verba dabimus. scilicet. 7. vel annulis incantatis, qualis fuit annulus Gygis, quo (teste Herodote) fretus Candauem interemis, tales duo illi Phocensium tyranni, de quo Clemes Stromateus: qui sonitu sponte edito eum commonebāt de commodo rerum gerendarum tempore: qui tamē infidias conspirantium sic euadere nequint: fuit huiusmodi annul^o exi-

6. titio cuidam Hieronymo Cancellario Mediolanensi: vt & alteri, qui cū eum in ignem proiecisset, sed mente non bona, statim à dæmone correptus, & in furorem actus fuit. Princeps quidam, hoc auro, alium emerat aureis viginti: promiserat venditor, semper, dum gestaret, alex, & chartarum lufum fore lucrosū. it, ludit primo, cedit non infeliciter: redit ad fritillum

A sed magna cum nummorum iactura. Sic se delusum videns, quem emi non oportuerat, annulum cōfringi iussit.

6. Occurrit, *δωπεδωσι* sine, *ωνυχοειδης*, in hac oleo ac fuligine impolluti pueri vngue illinebant, & vngue solem versus obuerso, certum quod submurmurātes, videbant, quæ cupierāt. Hodie vterius progressum malum. Queuedum quendam Veteranū militem Hispanum noui, bello & armis, quam pietate clariore; qui, quo tempore Dux Medinæ Cœli ex Gallacia soluebat, Belgium petens: Bruxellis. non vni in vngue suo classē ē portu Corunnæ soluentem, & paulo post procellis vehementer afflictam, velut in speculo clare ostendebat. Hic ille, qui vulnera quoque solis verbis sanabat aliorum; sua sic sanare ipse, vel aliis sananda permittere, detrahebat.

7. Quidam putant esse *αερομαντεια*, illam Aristophanicam, in Nubibus. Sed ista, si tonitru, fulmen, oïcines, & alia similia considerat, pertinet ad augurium; si planetarum aspectus scilicet aduersosq;, ad astrologiam: si quædam aereorum spectrorum insolita visa, vt equitum, &c. ad *νεκρομαντεια*, referenda. Sola huc spectat, quæ ex aere coniurato dabit oracula, de qua Pictorius, de Magia. c. 10. Cardani Aëromantia de qua ibi agit, potius Hydromantia dicenda est.

8. Dici potest, *παρμακεια*, quæ vtuntur incantatores, *εμδα*, qui diuinant freti solo demonis commercio: præter incantationem nihil adhibentes: vt Falsæ faciunt quædam muliercula tribades *α*: & nonnullæ Egyptiæ siue Singalæ, de quibus postea, totam Europam percurfantes, & in Byzantino foro Turcæ, & olim: in Apulei asino, quidam Diophanes.

a Vido. 10.
Leonem in
descrip.
Africæ. 3.

b Theocri-
to, Lucian.
no, Polluc.

9. Est, *κροκισμαδρινα*; quæ vsurpata veteribus (vnde & Adag. *cribro diuinare*) cribrum imponebatur forcipi, forcipem binis digitis comprehendebant & eleuabant, & præmissis conceptis, subiiciebāt nomina eorum, de quibus suspicabantur eos furtum; vel aliud occultum erimen patrasse: reum vero iudicabant illum; quo nominato, cribrum tremebat, nutabat, mouebatur, vel cōuertebatur. quasi qui digitis forcipem tenebat, arbitrato suo cribrum mouere non potuerit. Quod formulam Pictorius pponit verborū pronunciantorum, fecit inconsulte: quæ sit vsus ter, & quod euentum certum prædicet, fecit impie, & mentitur pollicendo. Ad hanc reducit vir doctus Horoscus li. 2. de vera & falsa prophetia modum furti concipiendi (h. probandi) per lancē & licium: nēpe lancē lineis funiculis illigatā, & cum murmurē rotatā, ex lege XII. tabular. cum lege d. li. 2. c. 6. quod sane verisimilius quam quod post Zarium Alpinum Franc. Balouinus in li. 57. XII. tabular. & cum eo Ziracu. ad Alexan. Genial. diet. lib. 6. c. 10. Scripsit de *μυρταριου* prætextu religionis furantibus.

10. Ad eundem vsum erat, *κροκισμαδρινα*: qua secus in rotundo infigebant palo, & ex eius motu furem deprehendebant. Quando autem successus futuri diuinatio petebatur, tunc gagatem lapidem securi imponebant, vt Plinius refert lib. 36. c. 16. Hic similis diuinatio militaris per scutum tincta *κροκισμαδρινα* oleo. habes apud Suidam ex Aristophane.

11. Erat, *κροκισμαδρινα*: faciebatur affini capite super prunas affo. Germanis præscis in vsu fuisse volunt. Longobardi postea vsi capite caprino, cui diuinum honorem habebant. c. Vehe-

c Gregor.
h 7 epist. 7
Et in Dia-
log. lib. 3. c.
26. Et 28.
Et hom. 1.

menter suspicor prius illud de Arcadico pecore genus olim ab improbis Iudæis interdum Diuinationi impensum, hincq; factum vt Apion; & reliqui Ægyptij, & illos secutus Tacitus, calumniarentur, eos pro Deo caput asininum coluisse.

12. *κροκισμαδρινα*, per clauem; cui circumdabant chartulam inscriptam nomen suspecti: deinde clauem alligabant sacra scriptura codici, hunc virgo sustentabat; & verbis certis murmuratis chartula ad nomen criminosi vertebatur, mouebaturque.

13. Sic quod Germanus quidam I. C. his verbis tradidit: *ex oculo quoq; excusso, hodie fur cognoscitur.* Primum legitur Psalmi cum Letania. deinde formidabilis subsequitur oratio ad Deum patrem & Christum; item exorcismus in furem, hinc in medio ad oculi similitudinem vestigio, figura circularis nominibus barbaris notata, figitur clauus aneus triangularis, conditionibus certis cōsecratus, incutiturq; malleo cypresino: & dicitur, *Iustus es Domine, &c. tum fur proderetur.* Rostochij quidam pecuniam in quodam loco sepeluit. Cum autem eam postea inuenire tam cito non potuisset, fabrum conuenit, ab eoq; petijt vt oculus furi excideretur. Quo pacto statim ipse Dominus, qui fabri Diabolica opera vsus est, oculum amisit. Nonne lector optime, iusto Dei iudicio iste incidit in foueam quæ fecit, & merito pertulit, quod tam iniuste, per artem pessimam, malum alteri moliebat: subdit, *Gustronij quidam cochleum argenteum amiserat: cum autem furem ex oculo quoq; excusso cognoscere cuperet, fabrum adijt ab eoque petijt, vt sua arte magica furem oculo priuaret, quod & factum est, & statim filiolus illius, qui cochleum in quendam angulum coniecerat, oculum amisit.* Sed & aliud diuinationis diabolicæ gen^o reperio in

D non potuisset, fabrum conuenit, ab eoq; petijt vt oculus furi excideretur. Quo pacto statim ipse Dominus, qui fabri Diabolica opera vsus est, oculum amisit. Nonne lector optime, iusto Dei iudicio iste incidit in foueam quæ fecit, & merito pertulit, quod tam iniuste, per artem pessimam, malum alteri moliebat: subdit, *Gustronij quidam cochleum argenteum amiserat: cum autem furem ex oculo quoq; excusso cognoscere cuperet, fabrum adijt ab eoque petijt, vt sua arte magica furem oculo priuaret, quod & factum est, & statim filiolus illius, qui cochleum in quendam angulum coniecerat, oculum amisit.* Sed & aliud diuinationis diabolicæ gen^o reperio in

E Indorum

Indorum

In dorum historis, in iis quæ de Flori- A
densium reb. gestis agunt. aspidomā-
tiam vocare possum. Narrant sequē-
tia de Rege Holata Outina, eum exer-
citu sublittere iussō, senem magū cen-
tum & viginti annos superantem ad-
uocasse, & quo in statu res hostiū fo-
rent pronunciare iussisse. Tum magus
locum in medio exercitu parauit, & conspe-
cto Ottignij, quod puer eius gestabat scuto,
petere illud iubet: impetratum illud collo-
cat, orbe quinque pedum diametri circum- B
illud ducto, additis quibusdam characteri-
bus & notis: tum in scutum genibus flexis
pedum calcaneis infedit, sic ut nulla parte
humanum tāgeret: & nescio quid submur-
murans varios gestus exprimebat, tanquam
invehementem aliquam orationem incū-
beret: qua ad quadrantem horæ producta,
illico tam horrendus apparuit, ut humanā
effigiem amplius non exprimeret. nam ita C
omnes artus contorquebat, ut ossa dissolui
exaudirentur, demumque præter naturā mul-
ta faciebat. His peractis momento in pristi-
num statum redijt, lassus tamen admodum
& quasi attonitus: deinde circulo egressus
Regem salutauit, ipsique indicauit ho-
stium numerum, & quo loco illum exspe-
ctarent.]

Claudat seriem Salisberienſis, lib. D
de nugis curialium c. II. scribens: ima-
ginarij sunt, qui imagines quas faciunt,
quasi in possessionem presidentium spiri-
tum mittunt, ut ab eis de rebus dubiis do-
ceantur: hos idololatrias esse & scriptura
conuincit, & diuino maiestatis iudicio con-
demnandos.]

In his omnibus verba magica solēt E
interuenire, ideo dubitari ne-
quit, quin ad hanc quæstio-
nem pertineant.

QVÆSTIO VII.

De mangania speciebus in quibus vel non
est explicitum pactum, vel latens
admodum est.

HÆc implicitam habentia pactio-
nem reuocari possunt ad tria ca-
pita, Ariolationem siue Haruspicinam,
Augurium & Sortes. de quibus nunc vi-
dendum.

SECTIO I.

De Haruspicina siue Ariolatione.

Ariolatio latissima significacione
omnem complectitur diuinatione-
nem: sed hic eā strictè sumo, ut Isido-
rus, cum scribit: Arioli vocati propterea
quod circa aras idolorum nefarias preces e-
mittunt, & funesta sacrificia offerunt, usq;
celebritatibus demonum responsa accipiūt
a.] quibus verbis describit solam di-
uinationem explicitam, quæ ad ora-
cula refertur. hoc placuit etiā Raba-
nob & Gratiano Iuoni, & Burchardo,
qui in Decretum suum id retulerunt.
Haruspicinam idem Isidorus vult dictā
ab obseruadis horis, melius alii, à ve-
teri vocabulo Haruga, quod (teste Do-
nato) hostiam significabat. Ego nunc
vtrumq; nomen media quadā & mo-
dica latitudine vsurpo, pro tota isoporo-
nia veterum, siue disciplina diuinandi
in sacrificiis Gentilium solita seruari:
quare olim semper puto in his inter-
uenisse idololatriam expressam, nō tñ
semper pactum explicitum: hodie fie-
ri potest, ut neutrum interueniat.

Haruspicum seu Gazarenorum (sic
enim vocatos docet D. Hieronym. in
Esa. ca. 37.) prima diuinatione erat ex vi-
uæ adhuc victimæ obseruatione, dum
producebatur, dum ad arā sistebatur,
dum attrectabatur. dum vinum ei in-

ali. 8 Ety-
mol. cap. 9.
b l de ma-
gar. prestig.
c. 1. 2. 6. 7. 3.

uerfum. quis ignis color, splendor, ascensus, strepitus: an cito victimam comprehēderet, an exstingueretur & similia, quidam putant auctorem huius fuisse Amphiarum, alii Argonautas alios: apud Romanos vltā Tanaiquil, teste Valerio Maximo d. de hac idem Tragicus.

T I R. Quid flamma: largas iamne 1. comprehendit dapes?

M A N. Subito refulsit lumen 2. subito occidit.

T I R. Vtrumne clarus ignis 3. & nitidus fletit,

Rectusque purum verticem 4. caelo tulit,

Et summam 5. in auras susus explicuit comam?

An latera 6. circum serpit incertus via,

Et fluctuante 7. turbidus fumo labat?

M A N. Non vna facies 8. mobilis flammae fuit:

Imbrifera quales implicat varios sibi

Iris colores: parte qua magna poli

Curuata picto nunciat nimbos sinu.

Quis desit illi, quisve sit dubites color:

Cerulea fuluis mixta oberrauit notis,

Sanguinea rursus vltimum in tenebras abit:

Sed ecce pugnae ignis in 9. partes duas

Discedit.

Immugit aris 10. ignis, & 11. trepidant foci.

Vtuntur hodie Lituanis nam ægris
lymbra corpore igni opposito, aduersa
si cadat: certā spem recuperādæ va-
ludinis cōcipiat: sin a terra ceciderit:
conclamant, & pro deposito ægrum

habente. An ab hoc vitio immunes Germani? qui in succensione pirarū, quas pie in honorē B. Ioan. accendūt, veteri idololatria Chaldæorum & Ægyptiorum in sacrum morem cōmutata: peccant dum ad crepitum, fumū, flammā modum & similia attendunt: item quia definitis vicibus circumire vel transiliri debere putāt. sunt enim ista, vt recte censuit VVimpina f. reliquia veteris paganicæ lustrationis & traductionis per ignem, quā ex sacris litteris Patres confutarunt. Glycas ex Theodoro hoc docuit, ne multos cōgeram a. Quinetiā (ait) liberos suos per ignem traiecit. Quid autem istud verbum sibi, quāso vult? Iosephus tradit Achazum quendam suorum filiorum Baali solido sacrificio concremasse. Verum Theodoritus aliter sentit: arbitratur, inquit, hisce verbis significari speciem quendam erroris, qui ad nostra vsque tempora durauit. Videmus enim semel in anno rogos accēdi, quibus immiciantur pueri quidam & viri. Quinetiam infantes ab ipsis matribus per flammam transportantur. quæ res videtur esse quasi quædam auerruncatio & lustratio] Sic Glycas.

Quarta est nubila ^{quæ vno momento} fumi obseruatix, eaque duplex b. nam vel grana sesamivēl papaueris nigri in ar-

dentes prunas iaciebant, & inde surgentem fumum notabāt: vel sine huiusmodi granis, solum obseruabāt sacrificiū fumum, & interdum fumū rogi. Hūc pertinet illud Nafonis in Ibius, de rogo Polynicis & E. heōclis,

Et noua fraterno veniet concordia fumo,

Quam vetus accensa separat in 2. pyra.

De fumo illud Papinii est lib. 10.

Thebaid. vbi postquam pyromantatio

Tiretia

c. Ambrosias
li. 3. de nat.

f. de diuin.
c. 2.

a. 2. annal.
fol. 269.

b. Carda. li.
de vera sapient.

Tirelia descriperat, addit eum ore fumum fatidicum hausisse.

Ille coronatos iam dudum amplectitur ignes,

Fatidicum sorbens vultu flagrante vaporem.

Vapor enim iste fumus est. nā quis credat flammam hausisse Tireliam, & superuixisse: Vfos etiā Capnomantia Iudaeos & considerasse an fumus, qui ex victimarum sacrificio ascendeat, rectus ascenderet, an in obliquū vergeret, docet Theophrastus in Osee ca. 4. Pictorius libr. de Magia, cap. 11. quoddam Papinii versus de morte Menecei huc retulit, qui peripicue ad Pyromantiam pertinent. Nō aliam speciem, sed genus quoddam ipsius Capnomantiae putarim fuisse Thurisumiam illam in qua ex fumo thuris adoliti diuinabant. Statius,

Thurea nec suora volante altaria fumo.

Hoc verum de ista: sed alia longe, de qua Dion.

Quinta est proprie dicta καύματα quā proponit Dionysius Cassius e agē de Nymphæo prope Apolloniam, ibi & oraculum (inquit) editur, idque hoc modo. Thure accepto, precibusque eius revergo, quam volūt factis, ipsum thurū, ut secum eas preces deferat, ad ignem proiciunt: tum si ratum sit futurum votum, ab igni thurū ē vestigio corrumpitur: ac si thurū extra ignem sorte deciderit, accurrens ignis id abripit & consumit: si irritum erit votum, neque accipitur ab igni thurū, & si in ipsam flammam coniciatur, recedit ab ea, atque effugit. ita in vtramq; partem ignis futura prædicat: morte nuptusque exceptis. de his enim non licet cuiquam oraculum illud consulere.]

Sexta est καύματα sive καύματα qua diuinabant olim ex cineribus

sacrificiorum videtur hoc factum in ara Apollinis Iſmenii, & ideo Sophocles in Oed. Tyr. vocasse cinerem diuinatorium, καύματα καύματα fortassis tale quid etiam obseruādum in cinere Alphæi, quem idcirco Moschus vocauit, καύματα ubi ex Pausania docui quondam d. per καύματα significari καύματα, per puluerē cineres sicut & in Herc. Oetæ fumitur.

Et cineres patrio puluere sordidos.

Hodie viget quoddam superstitionis huius vestigiū, cum res, de qua diuinādum, digito bacilloue cineri inscribitur, & cinis aeri puro permittitur, & attenditur ad litteras quæ in cinere agitato apparent. Itē cum iubent aliquē tres personas cogitare quibuscum matrimonium optret, vel speret contrahere, tum tres ducunt sulcos in cinere, ille autē iubetur singulis personis suū sulcum deligere, tū auertus stare ne sulcos videat, quos inter ea alter tam diu forcipe ostēdit, donec eorum vnus ab illo ter deligatur, & quā ille sulcus destinabat, ea spōdetur ipsi vxor futura, posset hoc vltimū ad sortem diuinatoriam reduci.

Septima est ἰσομετρία & ἰσομετρία qua considerabant colorem vtriusq; laticis in sacrificio. fusi Æneid. 4.

Vidit thuricremis cum dona imponeret aris

(Horrendum dictū) latices nigrescere factos

Fusaque in obscenum se vertere vino cruorem.

Hoc visum nulli, non ipsi effata sorori.

Ariolationem ergo hic alii agnoscunt, ego potius diras, seu omē, vti illis Thyestæ,

Verna capiti fluxere rosæ,

Pingui madidus crinis amomo,

c. l. 47 h. f. August.

in Adam
fa. ad Sen.
Medi. v.
81.

Inter

Inter subito stetit horrores:
Imber vultu nolente cadit:
Venit in medias voces gemitus,
Sed vagus intra
Terror oberrat.

Item,

Sed quid hoc? non vult manus
Parere: crescit pondus. & dextram gra-
nat.
Admotus ipsis Bacchus à labris fu-
git,
Circaq; rictus ore decepto effluit.
Et ipsa trepido mensa subsiluit solo.
Vix lucet ignis.

Omnia tamen diuinationis sunt, sed
sub augurijs comprehensæ seu auspi-
cijs, de quib. seft. seq. Persis diuinationem
ex vino tribuit Alex. Neapolit.
lib. 5. cap. 13.

Octava forma ducitur ab edulibus
varijs, vt *κρομαίνεα* & *ἀλευρομαίνεα*, &
ἀλφομαίνεα. De hac ita Theod. Bal-
sam. in 5. Syn. qua in Trullo, Mulieres qua-
dam (inquit) cum ordeo ea, qua ab alijs i-
gnorantur, enunciant. he dicuntur *κρομαίνεα*
qua Ecclesiu & sanctis imaginibus asiden-
tes, & se ex ijs futura discere predicantes,
non secus ac Pythonissa futura predicant.
Alia posset videri ab Horatio signifi-
cata lib. 1. ep. ad Fuscum.

Vtique sacerdotis fugitiuus liba recu-
so.

Nam in m. l. vetusto S. Laurentij
Leodiensis eo loco adnotatum: Cum in
seruo suspicio furti habetur, ad sacerdotem
duuntur, qui crustam panis carmine infe-
ctam, dat singulis. qua cum haerit gutturi,
manifesti furti reum asserit. Sic ibi legi-
tur, quod non tam explicando carmi-
ni, quam notandæ superstitionis priscae

A causa volui adscribere. In Antifiodoré-
si concilio can. 4. sic legitur: Non licet
fortilegos, vel auguria respicere, nec ad cha-
racteres, nec ad sortes, quas sanctorum vo-
cant, vel quas de ligno, aut de pane faciunt
aspicere, sed quaecumque homo facere
vult omnia in nomine Domini faciat.] I-
tem aliam puto quæ in sacrificijs, (quæ
Theocrit. describit in Pharmaceui.) ob-
seruabat molas & libamenta, & præci-
pue triticum, hordeum, far & ex eo to-
sto fresoque factam farinam, & ea mox
subsecutam Victimæ consperionem.
Seneca:

Et sparge salsa colla taurorum mo-
la:

qua de re ex Dionys. Halycarnass. Sui-
da, & alijs, multa ibi. in Comment. no-
taui *δισπομαίνεα* perficiebatur caseo,
ιχθυομαίνεα piscibus, quæ antiquissi-
ma. nam vsi illa Polydamas bello Tro-
iano, & Tiresias Thebanus: apud Ly-
cios à piscibus viuis non vno loco pete-
batur, sed in Dina fossa, & in fonte A-
pollinis apud Miras, & apud Syrrhum
vicum *εὐβοῦν* seu *εὐβομαίνεα* ex signis
quæ in ouis apparebant, qua Orpheum
vlum vult Suidas: de eadem nonnulla
Leonibus lib. 3. var. histor. capite decimo
tertio. huc referenda præstigiola illius
nuperi imposturis scedulam in ignem
coniectam, in quoduis allatorum o-
uorum illæsam ostentantis. Huc non
est referenda superstitiosa expiatio I-
liacorum per oua, de qua Iuuenal.
sat. 6.

C
D
E

Nona est *κρομαίνεα*, qua vtuntur
hodie quoque Turcæ: cum ceram li-
quant & aquæ guttatim instillant. &
figuras inde ortas obleruant. Alsatica
vetulæ aliud genus commentæ: cum
aliquis ægrotat tot cereos æqualis pon-
deris incendunt, quot Sanctos morbi
inmissores autumant, & cuique cereo
suum sanctum appropriant, cuius cereus

d in Oed
v. 334. &
335.

e Cælius l.
7. ca. 29.
& Plin. l. 9
c. 16. & l.
32. ca. 2.
Plut. l. de
indust. a-
nimal.

primus consumptus fuerit, eum morbi pronunciant autorem, læoremque.

Decima ἀβροπικάντεια, quæ rimabatur hominum mactatorum fibras ac viscera. Vfus ea Heliogabalus, monstrū non homo: vſus etiam Iulianus Apoſtata, quī grauidarum aluos exſecabat. *a*, vt Anciochiæ & Carris deprehenſum: vſus & teſte Ammiano li. 29. quidam Pollentianus, vſæ & Arlunæ Scythicæ, vt eſt lib. 1. Annal. Boior. à quib. id acceperè Tartari, de quibus narrat Cromerus lib. 8. *hiſtor. Polon.* vſi & Luſitani veteres apud Strabonem li. 3. Hæc ad exſiſpicinam commodè reducitur: vt & ad hanc, ſacrificium filiorum in Topheth, vbi igne abſumebantur in honorem Molochi in Sacra ſcriptura b.

b 4. Reg. 26. v. 6. B. zc. 20 v. 31

Vndecima fuit *δαφνομάτεια*, ex lauri rami combuſtione. proſperum ſignum, ſi obſtreperet cum fragore, infelix, ſi iuxta Propertium, taceret exſtincto laurus aduſta foco. de hac multa, & ita, vt neſcias quis à quo acceperit, Parrhaſius ac Rhodiginus c varicinantur autem præmanſis lauri folijs, teſtibus Lycophro, & Heſiodo, vnde laurus dicta Symbolum diuinationis, Conſtantino in *Geopon.* & Aptonio, in *Progymn.*

c Jan. Paul. in Claudii l. 2. de ſerp. Cælius Rhod. li. 5. antiq. c. 7. d. anti. lect. ca. 29

Duodecima poteſt eſſe *βολανομάτεια*, cum ex verbenæ, lunariæ, ſaluiæ, myricæ, ficus, & aliorum ſimplicium folijs ramuliſue, conſignatis nomine quærentium & quæſtione, cognitio futuri petebatur. caue cum his confundas Sibyllæ folia apud Maronem, in his enim non quæſtio, ſed oraculi carmen erat inſcriptum. *συχνομάτεια* ficus folia poſtulabat. De diuinatione per tamaricem ſeu myricam, ex Nicandri Scholiaſte, ſic Cælius Rhodiginus d: Apollo *myrica* vates ſanxit prænunciare mor-

A talibus futura, propterea inſignem fruticem hunc Nicander *μάτειν* vocat, id eſt, vatem. Quin & magi item Scythia myricino vaticinantur ligno. Sed et in Leſbo Apollo myricæ ramum tenet: qua ratione Myricæus quoque eſt cognominatus. Et Archæus prodit quandoque in ſanna viſum Deum illum myricæ ramo decorum. Et Metrodorus reſert antiquiſſimam eſſe plantam myricam: nam Aegyptij in Iouis pōpa coronantur myrica, id eſt tamarice, vt interpretatur Dioſcorides: ſicut apud Medos Magi.]

B *Decima tertia* *ὀμφαλομάτεια*, obſetricum propria: quæ per nodulos vmbilico & ſecundinis adhærentes conijciunt, quoties puerpera ſit, poſtmodum paritura.

Decima quarta nouitia quoque eſt, ex eadem obſetricia ſchola, ſuperſtitio, *ἀμνιομάτεια*. Fœtus maternus in vtero materno tribus membranis inuoluitur: quarum prima dicitur *χρόσιον* ſeu ſecundinæ: alia vero à ſarciminis forma *ἀλαβίδες* tertia à mollice *ἀμι*. hæc duæ poſteriores aliquando cum ſætu ſic erumpunt, vt facies ac caput inſatis quaſi galeatum appareat: Vulgus Belgicum vocant galeam (*den helm*) hæc membrana cognomen tribuit Imper. Diadumeno, & cauſidici Romani multa pecunia inuolucrum iſtud emebant, ſe illo ad cauſæ victoriam iuuari multum arbitrantes e. Ex huius tegminis colore rubicando, vel liuido, fortunam infantis, aniculæ ariolantur. hæc *ἀμνιομάτεια*, de cuius vanitate legendus Leunius Zircæus f. Sed & Iouius, ne quid ſuperſtitionis omitteret, nimis huiusmodi vanitatibus, pro Epifcopo, deditus, in Ferdinandi Daualli natiuitate (*lib. 1. Piſcarij*) huiusmodi pelle inuolutum ex vtero prodiſſe conſiderauit.

Decima quinta eſt æque ridicula di-

uina-

e Lampii in via Diadumeni.

f. 1. de occult. nat. mira. c. 8.

g. Moſes Samſonis F. in præceptum Negatiuum 8.

uinatio Iudæorum per *Iedum*, cuius Rabbini mentionem à Mose factam comminiscuntur. nempe volunt fuisse animal quoddam, nomine *Iedua* אֵדוּא humana forma, cuius ex umbilico medio funiculus propendebat, quo instar cucurbitæ humo adhærescebat, & quantum funiculi longitudo patiebatur, circumcirca omnem terræ fructum depascebatur: capi à venatorib. non posse, nisi sagitta funis præscindatur: tunc statim expirare per eius ossa, certo ritu in ore gestata, vaticinandi donum natos homines, indeque arrosos dictos *Iddegonim*. tales isti recutiti fabulas nobis obtrudunt, digni qui & terræ cum suo: *Idlahomm* אֵלָחִי affigantur, & cum eo conuiuentur. Nisi humanam illi formam attribuerent, possemus suspicari, eos alluisse ad Plant. animal. quoddam agni specie, quod nasci ferunt, sic terræ coherens, & vicina sibi, quoad funiculi longitudo permittit gramina depasci, & pabuli post defectum marcescere, in vicina Moscouiæ Tartaria: de quo Sigismundus in *Moscouia*, & Iul. Schal. contra *Cardan.* & plenius ex professo Andr. Libanius p. 2. *singul. disp. de agno S. ytho.*

L Decima sexta est *Ληομάνεια*: cuius meminit Iamblichus, & Orpheus agēs de Siderite lapide: sed ritus eius mihi non satis perspectus. Huc spectat Chaldæorum lapis Mizoris, de quo ita Zoaroalter. *Ηνία δὲ χρομίνον δαίμονα πρόσθεν ἀβήχους, ὅτε λίθῳ μιν ζυρεν ὑπὸ δαίμονα.* Quando conspexerit demonem terrestrem (tibi responsum expetenti) accedere, incantans sacrificia lapidem *mn. zu. rim.* vbi Psell. in Scholijs rem aperit: *Dæmones (ait) circa terram volitantes natura sua sunt mendaces. Quod si ex his verum aliquem sermonem audire cupias, aram apposa & sacrificia lapidem MNISVRIM.*

A *Habet enim hic lapis vim aduocandi maiorem demonem, qui occulta ratione materialigenio applicatus, rerum inquisitarum veritatem insusurrat, quam ille porro homini interroganti profert. Indicat enim nomen ipsum, quo in aduocatione utendum est vna cum lapidis sacrificio.*

B Hæc Psellus, cui similia Nicephorus ad li. Synesij de insomnijs. fuit hæc vanissima superstitio, putantium non omnes dæmones æque mendaces, sed aliquos veraces, deinde & illud errorem quosdam esse materiales, ἀπειργῶσι δὲ ἄλλῃς ἀναπωλησμένῃς, materia tenebrosa plenos, vt loquitur. Hic ergo magicus ritus Chaldæorum. Non desunt, qui putent Iudæis in vsu fuisse lapides quosdam Diuinatores, & eos prohiberi à Mose *Leuit. 26. v. 1.* nam vbi nofter vertit, *Lapidem insignem*, illi malunt vertere: *Lapidem imaginationu*, vel vt alij

C *Lapidem speculationis.* Sed illi nugantur cum suis, quos nimis lubenter sequitur Rabbini. nam *eben Maskith* vocat lapidem pictura vel artificio aliquo sic ornatum, vt aspectu suo homines capiat, & alliciat ad honorandum: ideo enim additur, non quidē, vt diuines per illū, sed vt incurues te ei, hoc est, vt adores illum. Non vos celabo, quid aliquando mihi de hoc loco in mentem venerit, antequā ditionem Romanam viderē. Suspica bar nostrum interpretem primo scripsisse, *Lapidem in signum*, inde cū alij verba transposuissent: in *signum lapidem*, factum denique *insignem Lapidem*. confirmat coniecturā versio LXX. in qua disertè scriptum: *λίθον σκοπόν.* *Lapidem signum.* Et fuit illa veterum superstitio: qui Mercurios ponebant in vijs, vel alios Deos *vios* siue *viales*, itinerum indices & signa. prohibeat, ergo legislator, non lapides indices viarum poni, sed poni, huiusmodi lapides habitu

E *Deorum, & ad adorandum. Scio quæ*

de radice סכח Sakah, prolixè hic O-
leaster adferat : sed probare nequeo,
quod vulgatum interpretem tam fa-
cile deferat, imo & de versione loci
Iob aperte ignorantia accuset. Etiam si
vera significatio foret, *operire*, dicere
possem: quæ picta sunt, coloribus esse
contacta & operta. Possset quis ad hanc
speciem referre quorundam supersti-
tionem, qui vt somnia ipsis contingant
futuri, prænumcia, gestant amethystum
gemmam.

Decima septima occurrit παβδομα-
τεια, quæ multiplex fuit, de qua sic
Cælius Rhodiginus d. capite vigesimo no-
no. Scribit, *Virgas in rebus diuinis eximij
cuiusdam vsus fuisse veteribus, ex plerisque
coniectare licet. Nam, qui Persicos ritus di-
ligentius animaduersos litteris mandarunt,
illorum magos, qui sacrificijs præficiuntur,
carnes super myrro & lauro positas tradunt
subtilibus virgulis adurere, mox, oleum lacte
melleque commixtum conspergere, ac com-
precari, fasciculos ex myrica pertennes ma-
nu tenentes. In Pyrethiorum mediterraneo
surrecta stabat ara, vbi inextinctus serua-
retur ignis, fierentque iridem comprecatio-
nes non sine myricinis virgulis. Sicut in Sey-
thia quoque, vbi vaticini traduntur plures,
alignis virgulis, diuinitas concipitur, quas dis-
solvunt ac separatim singulis humi constran-
dentes componentisque. Nares vero, quos
esse Androgyno: putat Herodotus, tiliam
scindentes trifariam, digitosque implicando
ac resoluendo præcuntur futuris.] & post-
ea, Etenim in plerisque locis virga (vt di-
ximus) præcuntur, quod in primo com-
positionis tertie Dion quoque confir-
mat.*

Quæ ille de Persis Magis, ab Hero-
doto libro primo. & Strabone libro deci-
mo quinto mutuatur: quæ de Scythia, &

A Euarijs, ex Herodoti libro quarto. Scy-
tharum progeniem Turcas, hunc mo-
rem retinuisse, colligitur ex Historijs
& Collenucij. Sed illud mihi nota (Le-
ctor) παβδοματεια non pertinere ad v-
num dumtaxat caput. quædam enim
explicitam continebat inuocationem,
nempe quæ conceptis verbis efficie-
bat, vt virgula recta, sponte sua, in cir-
culum coiret iunctis extremitatibus.
Aliavero ad sortes pertinet, quando re-
gnum vel quid aliud, virgis datis, cui
obtingeret, experiebantur: sic Aaroni
prærogatiua Sacerdotij, virgula con-
tingit florente, sic & Beatam Virginem
nonnulli, ex apocryphis, tradunt Iose-
pho sponfam datam: quo adhuc tempo-
re Diuinatoria sors permilla. Aliquan-
do ad ariolationem nostram) quam
auspicium vocauit Tacitus) referenda:
vt illa Persarum, & Scytharum, Ger-
manorum quoque, quam Tacitus de-
scribit lib. de moribus Germanor. qua
de re nos postea plura Sect. 3. Aliquan-
do ad omnia, vt illa, de qua sic Crant-
zium libro quarto, Metropol. capite decimo
nono. & vigesimo nono. Memorant annales
Henrici III. Imp. fabulam de Hildebrando
puero, quod cum filius esset Fabri lignarij,
ex sarmentis ordine compositis, inscius ipse
has litteras conseruauit: quibus astans homo
litteratus legerit ex ea compositione scin-
dularum: Dominabor à mari ad mare.
Vnde coniectans diuinum aliquid in pu-
ero, suaserit parenti, vt eum litteris tra-
deret. Traditus profecit, & in cancella-
riam Regis peruenit, & Scribarius eu-
uasit. Somnio admonitus Imp. de eo-
dem, quod cornua videretur habere, qui-
bus filium suum conseruaret, hominem in
vinculis exutus, Clunacense monaste-
rium petijt. Indeque profecit primum in
Subdiaconum, deinde in Cardinalem,

ali. reri
Neapoli.

nouissi-

nouissime in Gregor. VII.) Hæc ex annalibus illis Granzius, quæ nescio cur fabulam vocet.

Decima octaua est λαμπαδομαντεια, quando nonnulli candelam in D. Antonij honorem accendunt, sicque se res perditas confidunt inuenturos. Alia est vetus superstitio Lucernaria, de qua Propertius lib. 4.

Sed neque suppletis constabat flamma lucernis

& alio loco:

Sed voluit tangi parca lucerna meo.

Petronius in Satyra, Lucerna humore deflata, tenuè & extremum lumen spargebat: hæc magis videtur ad hominis augurium pertinere. An etiam huc pertinuerit irodus furti concipiendi per lancem & licium; quem Sex. Pompeius describit, dubium mihi: puto potius non pertinere, quidquid Acron prodiderit. vide sub q. 6. sect. 4. vers. 9.

Decimanoa vocatur ὀμφαλομαντεια, nempe duplex diuinitio, qua virginitatem puellæ explorabant. I. per funiculum, quæ res etiam hodie in vsu prauo: & videtur olim eo respexisse Catullus in nuptiis Pelei & Thetidis.

Non illam nutrix, orienti luce reuifens,

Hesternò poterit filium circumdare collo.

2. quod, auctore Guil. Parisiense, b solitum in Britannia redactum in pollinem tenuem, achatem in potu præberi, quem qui quæue sumpsit, nisi virgo sit, statim cogatur ea omere. Referuntur & alia, quæ idem per vrinam indicium faciunt. Et referuntur vt arcana naturæ; vercor ne profus sint magica, certè sunt illicita, & famæ restitutioni obnoxia.

A) Sunt & alia mille nocendi artes & nomina mille, quæ vtinam vt mihi, sic cæteris ignotæ & inexpertæ. Damnant hæc omnia Theologi & Canonistæ. vide Euseb. lib. 4. Prapar. Euang. cap. si quis 26. q. 5. Ioannem Sulisberiensis lib. 2. de nugis Curialium cap. 28. Michael. Medinam lib. 2. de recta in Deum fide fol. 29. & Iulium Suenium lib. 9. de Fato cap. 15. & 16.

B) SECTIO II.

De Augurio & auspicio.

VGVRIVM vel dependet à natura, vt nautarum, agriculturalium, &c. de quo postea (est enim commenda-

tionem dignum, vtpote naturalis coniectatio (vel hominum industria atq; artificio institutum, rebus futuris, non necessarijs, sed voluntarijs conijciendis inseruiens: de quo nunc agimus, quod ipsemet Cicer. c. vanitatis & ineptiæ condemnauit, longe hac in re prudentior, quam Plato in Phadro, vel Xenophon, in Cyriped. Quod vero & Aristoteles d. meminit augurij, ille vel populari ex sententia loquitur, vel augurium vocauit, naturalem præfensionem auium, qua pluias tempestatesque instantes nobis indicant cantu, volatu, vel garritu. Nobis Christianis dubitare non licet, totam Augurum disciplinam, incertam & illicitam esse: qua, quod abstineret Dei populus, etiam ab ariolo laudatur: e quam sciunt omnes damnatam à Mose ac Prophetis, f & à iuris Canonici g auctoribus, à quib. etiam variæ pœnæ infliguntur: quam sciunt pacti cum dæmone damnari, à B. Augustino, b sciunt à recta Philosophia valde alienam. i

D) Auspicij vero siue Augurij vocem nunc eo extendimus, vt etiam omnia

M
c l. 2. de diuin.
d l. 9. de Hil. anim
c. 31. & 2. lib.
e Nu. 23. v. 23.
f Leu. 19. v. 26. Deu
18. v. 10.
Eccl. 34. v. 5. Ier. 27. v. 9.
g c. illud. c. sed & il lud. 26. q. 2. c. si quis Episc. c. a liquanti. c. si quis clericus e. augurij, 26 q. 5.
h l. 2. de doc. Christi c. 24. i docent hoc Cic. d l. & Fac. Picus. l. 6. de pran. c. 4.

comprehendat: sicut & Græci sumple-
runt, *ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὀρνίθου, ὡς ἀπὸ τῆς αὐτῆς*,
ἠπὸ τοῦ ὄρνιθου, ὡς ἀπὸ τῆς αὐτῆς,
rerum subito, & inopinato, & in solito, acci-
dentium instituta ad cognitionem futuro-
rum, vel occultorum. Sic acceptum, redu-
ci potest ad species quinque, primum
ex cælo, secundum ex auium volatu vel
garritu, tertium ex tripudio pullorum,
quartum ex quadrupedibus, quintum
ex diris & portentis: & horum omniū
communis diuisio est quod eorum
quædam sunt *Oblatiua*, quæ non poscū-
tur; quædam *Imperatiua*, quæ veniunt
optata & quaesita. *a*

1. ergo genus è cælo captato ab augu-
ribus prospectu, & cæli regione delig-
nata (*templum b* vocabant) exspecta-
bat auspiciū, nempe tonitru, vel ful-
mensive fulgetrum: quorum alia *bru-
ta*, quæ nulla ratione naturæ niteban-
tur, sed erant vana prorsus, alia *Fatidi-
ca*: & hæc rursus vel pestifera, vel consi-
liaria, vel auxiliaria, & huiusmodi
& Seneca, & quæ fanè eruditè refellit
VVimpina lib. de diuinat. cap. 34.
& II.

2. ab auiibus petebatur, vnde dictum
augurium, quasi *auigurium*. Auium alie
oscines, quæ cantu seu garritu; alie *Pra-
petes*, quæ volatu putabantur prædica-
re, & harum rursus variæ differentiæ,
*funebres, cliuia, arcula, volsera, remores, ine-
bra*, & alie multæ. *d* Stultitia hæc re-
fellitur bene ab eodem VVimpina lib.
eodem c. 12.

3. de pullorum tripudio sumebatur.
Duo à pullarijs pulli in cauea seruabā-
tur, primò diluculò, imperato de mo-
re silentio, plus aut offa, cauea reclusa,
pullis obijciabatur: si negligerent cibū,
sinistrum auspiciū erat; si auide de-
pascerentur, ita vt aliqua ex rostro de-
ciderent & terram ferirent, dicebatur

A *Solifimum tripudium*, & habebatur se-
cundum. pauere veteribus idem quod
ferire, inde dictum primo terripudium
deinde terripudium, denique tripudium.
Idem & *Soniuum* vocatum à sono,
quem puls edebat cadendo. Nugacissi-
mum sane commentum, cuius tamen
neglectui tribuere Romani clades P.
Claudij & Lucij Iunij bello Punico 1.
& Flamini bello Punico 2. g

B 4. ex quadrupedibus, sumpta, teste
Sext. Pompeio vocabant *auspicia Pede-
stris*; vt apud Germanos ex equorum
fremitu, proprium gentis (ait Tacit *b*)
equorum quoque *præagia ac monitus expe-
riri, publice aluntur isdem nemorib. ac lucis
candidi*, & nullo mortali opere contacti,
quos *pressos sacro curru sacerdos, at rex vel
princeps ciuitatū comitantur*, hinnitusque
ac fremitus obseruant. nec vlli auspicio ma-
ior fides.] Durasse eam superstitionem
diu postea, etsi paulum diuersa forma
apud Luizicos, ex Ditmaro noster Lip-
tius in *comm. nullo mortali opere contacti*,
C auspicio, Plinius & alij valde multa,
& prorsus contraria tradiderant, quos
habes diligenter annotatos à Tiraquel-
lo; i de capra, asino, leone, vulpe, cane,
mustela, ariete, & alijs; quæ Alexander
nullis auctoribus firmarat, vir idem,
supra modum diligens, accuratè com-
probauit.

D 5. sunt *Omina*: quæ pertinere ad au-
guria vel vus ostendit. Claudianus se-
quentibus versibus;

Nullusque dies non triste minatur
Augurium, quoties flauentia fersa coma-
rum
Spontè cadunt? quoties exsudat ab vbere
sanguis,
Larga vel inuito prorumpunt flumina
vulta,
Iniusseque manus mirantia pecciora cum-
dum?

a Pet. San-
ctiflorius
Môrepef-
sul. l. hist.
ter mem-
tab. folio
140.

b Varro l.
6. de lin-
gualatin.

c Pl. l. 2. c.
51. & 54. &
l. 28. c. 2.
Senec. in
Natural.
quaestio.

d Serui. l.
2. Aeneid.
Festus in
vocal. Of-
cines, Gel-
lus l. 6. c.
6. Pl. l. 10.
c. 13. & 18

e de his
cer. l. de
diuina Fe-
stus in
Pals. & in
Olcinum
f Polyti-
us l. 1. &
Vale. r. Ma-
xi. l. c. 1.
g Liu. l. 1.

h l. de mo-
rib. Germ.

i ad Alex-
ab Alex-
5. c. 4.

N

Si

Si buxos inflare velim, ferale gemiscunt.

Tympana, si quatiā, planctum mihi tympana reddunt.

Ah vereor, ne quid portentant omnia veri.]

Vbi Ceres & exempla præbet omnium seu Dirarum, & quod vocauit *augurium*, postea vocat *omina*. Hæc solent etiam *prodigia* dici. Valer. Maximus. *h. admirabile inter cœnam prodigium inuadu. Infusum namq. patina eius vinum nec semel, sed iterum, ac tertio, in sanguinem versum est. Qua de re consulti Magi monuerunt, vt ab incepto desisteret.]*

Sed de omnibus plura diximus l. 3. vbi de vana obseruantia egimus. Huc reducenda omnia prodigia & ostenta, & monstra, quatenus quis vanam quandam ex his instituit diuinationem, quã veteres *τῆσ ἀποροσσοῦντων* vocarunt, à qua aliena est Christiana obseruatio monitorum quorundam mirabilium, quæ quibusdam Deus largitur. Duo exempla referam infra c. 3. q. 2. & alibi aliud familiæ Estensis B. Beatricis apud Scardeonum, tale quod de monte Vesuuio & moriturorum impiorum & damnandorum mox aliquorum prædictione. Pet. Damiani. epist. ad B. Dominic. Loricat. supra agens de Pandulfo Capuano, his verbis; *quandocunq. in illis partibus reprobus diues moritur, ignis erumpere de prædicto monte videtur, & tanquam sulphurea resina congeries ex ipso Vesuuio protinus fluit, vt torrentem faciat, atque de currense impetu in mare descendat.]* miraculo ignis, addam aliud humanum. Herodotus libr. 8. scribit, quando Amphienlibus sinistri aliquid publice euenturum, solitam sacerdoti Mineruæ subito promissam enasci barbam. Sed redeo ad inanima. De familia Ser-

A uiliorum scribit Plinius nummum illis fuisse æreum, quem auro & argento cibarent, qui ad futuros familiæ prosperos euentus crescebat, ad infœlices minuebatur, lege Plinium l. 2. c. 65. De sanguinis admirandâ in Galliâ pluuiâ, quæ incidens supra carnem hominis, aut supra lapidem non poterat abluui, cadens vero supra lignum facile eluebatur; auctor ex Fulberto Carnutenfi est Baronius Annal. XI. anno CHRISTI 1017. De fonte Glomuzenzi narrat Dietmarius, qui quando lætus pace & annona annus subsequaturus tritico, a uena & glande refertum se ostentat, quando pestis imminet cinerib. quando bellum, sanguine plenus fluit. quod idem Erasmus Stella, & Petr. Albinus in *Chronico Mtsnensi* asserunt. Alibi in Germania fons est dictus *Hungerbrun* qui quando decrescit grauem annonam, quando exarescit diram famem portendit. In monasterijs non raro accidit, vt religiosi morituri, in templis vbi sedilia sua habent trunco capite adspiciuntur. Quibusdam etiam nobilium familijs quædam notata est quæ certissima suorum mortis indicia habet, si fons quidam natura sua valde limpidus ab incognito quodam verme turbetur. alteri lignum est, si terra quædam arci ipsorum vicina, in voraginem subsidit. In Bohemia spectrum iæmineum vestitu lugubri apparere solet in arce quadam illustri familiæ, antequam vna ex coniugibus Dominorum illorum è vita decedat. ita ex alijs, vt certa, refert Phil. Camerari. *opera successiva* cap. 73. vide supra in prin. lib. & d. q. 2. *Monstra* sunt naturæ valde aberrantis à consueta norma inanimantium productione ludibria. *Ostenta* vero & *prodigia* vocamus, varias & terribiles atque insolitas in aere aut alijs elementis apparitiones, ac sonos vel esse.

vel esse.

lã c. 22. vñ que ad 27

m c. 5.

a Picus 1. 6. de prænot. c. 6. VVimpin sup. c. 17. Medina 1. 2. de rect. fid. c. 2. Si ren. d. l. 9. c. 19. & 20

vel effectus, vt pluias languinis, acies in cælo visas, & similia, quibus pleni Iulij Obsequentis & Lycosthenis libri, & Iosephus libro 7. de bello cap. 44. & egregiè VVimpina lib. de signis, l certa horum interpretatio à diuina reuelatione dependet, vt fuit concessa Danieli: non licet ea curiosè obseruare ad fortuitos euentus certò prædicendos: rectè tamen concionatores ex ijs imminentiem Dei vindictam denunciant, vel ab instanti facinore ac vitæ prauitate homines ijs deterrent, & ad poenitentiam hortantur. reuera enim idcirco illa solent à Deo ostendi. Plura de his pete à D. Augustino lib. 21. de ciuit. Dei, c. 28. & qui hos portentorum obseruatores egregiè confutant Picus, a VVimpina, Medina, & Sirenus.

Vlt. Auspiciu ex acuminibus militare, cuius & Cicer. & Arnobius meminere, quidam ad ostenta referunt, cum Cælio Calcagnino, alijs ad Geomatiã, alij cum Turnebo non dissimile faciunt, ab Anxinomantia, quale fuerit, nihil habeo certi. Lege si placet Antonium Valerium Comm. de re militari.

SECTIO III.

De sortibus illicitis.

ANGANIAE tertiam partem dixi esse Sortes. Sors olim dicta Phur, vt patet ex l. Esther cap. 9. v. 26. quam plerique Persicam vel Sufianam vocem esse volunt. assentior potius D. Hieronymo Hebræam esse, & deduci ab Hebræo פהר phur, cadere seu labi (etiã iuxta Furster.) quia sortes in vnam coniectæ labuntur, vnde & festum Hebræis Phurim, non Phurim. Iosephus in hac voce mendosus est, vel more

A Græco detorsit. Sors autem, teste Diu. Thom. b triplex est, diuinatoria, consultoria & diuisoria.

Diuinatoria vocari potest κληροματεια: quæ ex genere suo prohibita, D. Greg. lib. 7. ep. 66. lib. 9. ep. 47. in Decretal. c. 1. de sortil. g. D. Thom. d. art. 8. & talis fuit sortitio Ionæ i. vt ibi post Lyran. & Ferum optime Franc. Ribera quæ & ipsa multiplex est, vna, eadem cum oraculo; vt fuere sortes, Delix, Lycix, Antiates, Prænestinæ & similes, sic accepit Seneca.

in Troadib. Post fata demum sortis incerta fides.
 & in Oedipo. Sorte Phœbeia exitus.

Cæteræ sortes plæreque nomen à materia sortiuntur: vt sunt παλοματεια, περιματεια, άπραπαλοματεια, quæ bacillis, talis, oscillis, pilulis, aut tabellis inscriptis, in altum vel in vnam conijciabantur.

3. his similis fuit κυβοματεια, siue aleatoria, vt apud Propertium.
 Me quoque per talos Venerem quærente secundos,
 Damnosæ semper subsiliere cænes.

D Huic dediti valde Augustus & Tiberius Imp. teste Suetonio, & Attalus Rex Pergami. Vtebantur huiusmodi sorti teste Pausania Græci, apud Buram Achaix: & in Apono fonte in Italia, teste Suetonio, in Tiberio.

4. παλοματεια, quam Tacitus tribuit Germanis; e sortium consuetudo simplex, ait, virgam fructifera arbori decissam in sarculos amputant: eosque notu quibusdam discretos super candidâ vestem temere ac fortuito spargunt. mox, si publice consulatur. Sacerdos ciuitatis, sin priuatim, ipse patrisfam. precatus Deos, cælumque suspiciens ter singulos tollit, sublatos secundû impressam ante

notam

b 22. q. 91 ar. 8. P

el. de morib. German.

nota interpretatur, &c.] frequentissimi quoque Sinis hodie est fere similis quaedam diuinatione duorum lignorum æqualium, quam describit fufe Gunzalus Mendozius li. 2. hist. Chines. c. 4. nec non Philippinensium seu Lusitanorum in India, teste Martino Ignatio Itinerary cap. 8. In sacris litteris inuenio nonnullas huc pertinentes, vt est illa sagittarum, de qua Ezechiel, & alia virgarum de qua Oseas, & secundum non nullos Moses. Ezechielis verba sunt d. Stetit enim rex Babylonis in viuis in capite aquarum viarum diuinationem querens, commiscens sagittas, inter gemit idola, exta consulit. Ad dexteram eius facta est diuinatione super Ierusalem.

Diuinationem hanc varie explicant. orta diuersitate, quia non conueniunt de significatione verbi Kolkol קלקול quod D. Hier. vertit commisit, LXX. verò fecit ebullire, & virgam pro sagittis, ἀναβύβρασι πάβδον. quod tamen Polychronius docet dictum phrasi Hebraea pro misit seu iecit sagittas אָוֹלֵי רֵי שֶׁבָּאָה לְבָרָא. יְאֻדֵי הַדָּפֶרֶת לְעֵי עֲרִיבָה וְעֵי עֲרִיבָה. D. Hieronym. in Comment. explicat non solum diuinationis: stabit in ipso compito, & ritu gentis sua oraculum consulit, vt mittat sagittas suas in pharetram, & commisceat eas inscriptas, siue signatas nominibus singulorum, vt videat, cuius sagitta exeat, & quam prius ciuitatem debeat oppugnare. hanc autem Græci βολομαλίας, siue πάβδον αλίας nominant. & addit postea, LXX. hic non tam sensu, quam verbis à vulgata distat. Nam illud ἀναβύβρασι seu ebullire, nihil aliud est, quam velociter exire seu ascendere. Sed alij putant eo significari genus alterum diuinationis: nempe commixtas sagittas in ærem fortiter iecisse, in quam partem caderent, dextram an sinistram,

A versus Rabbarh, an versus Hierusalem obseruasse: sic R. Ioseph. & (vt videtur) Chaldæus Paraphrastes, eamque interpretationem optime tam nostra, quam Græca versio patitur. Denique quia Kalal קלל etiam significat læuigare, & polire, ideo exponunt, terfit seu poliuit sagittas, volunt enim significari genus diuinationis Catopromanticum: quo augures in splendenti cuspide, velut in crystallo vel vngue, futura inspiciant: sed cum hoc sit recentiorum commentum, præstat D. Hieron. & LXX. illos sequi.

B Alter locus est deut. 8. v. 11. Vechober chaber חֶבֶר חֶבֶר, quod noster vertit incantator: recentiores vertunt iungens iunctionem, vt exprimant speciem ξολομαλίας, qua per frustola lignorum iterum coeuntia diuinabatur. Sed nostram versionem confirmant LXX. φαρμακὸς ὑπαιεῖδων ὑπαοιδῶν, veneficus incantans incantationē: & recte, incantatores enim, à Chab. חֶבֶר, quod significat, se sociare, vocantur Chalbarim. quasi dicas focij, nempe dæmonum, quibus se pacto seu scedere inuito coniungunt. Longe ergo clarius vertit noster vulgatus, quam recentiores isti: & bene Paginus retinuerat versionem LXX. interpp.

D Tertius locus est Osea 4. v. 12. Populus meus in ligno interrogauit, & baculus eius annuntiavit ei, non constat, de quo genere hoc dictum. apud Hebræos, R. Moses Samsonis F. in explicatione præcepti Negatiui. 52. commemorat huiusmodi ritum: decorticabant bacillum ligneum vno tantum ex latere, tum in ærem proijciebant, si fortuito casu, primo iactu apparuisset superior pars decorticata, at secundo iactu superior pars adhuc vestita, prosperum successum augurabantur: si è

E

contra primum pars vestita, infelicem: si utroque iactu vestitum vel nudatum latus superius fuisset, mixtum euentum sibi pollicebantur: & hoc ab Osea putant significari. D. Hieronymus autem vult, de eodem agi genere, de quo egit Ezechiel, & vocat hic *παβδουά-λειαν*, quod illic *βελουάλειαν*, pro iisdem enim ista accepit. Sentit hoc etiam Theophylact. in Osea, sed aliter explicat ipsum ritum: *virgus* (inquit) *duas stantes, carmina & incantationes quasdam submurmurabant: deinde virgis, demonum operatione aut effectu, cadentibus, considerabant, quoniam utraque eorum caderet, autros summe an retrosum, ad dexteram, vel sinistram. Sicque tandem responsa dabant insipientibus, virgarum casu prognis vsi. Eundem ad modum ab uobis uos uaticinabatur, ut Iezekiel habet.* His adde quæ dicta *supr. scilicet. 1. superst. 17.* & scito etiam in Antithodorensi consilio mentionem fieri sortium de ligno prohibitionem can. 4.

5. Species est *Geomantia*, cuius laboriosa industria mentitur artem, nam sexdecim figurarum in solo, vel abaco mina *τεχνη* dispungit, ex sedecim additis diuersis punctorum coordinationibus, quæ nomina singulis suis astris putant respondere. hoc olim Hali, Et famosus Magus Oliuerius Malmesburius, libro edito, & postea Gerardus Cremonensis, Bartholomæus Parmensis, & Galpar Peucerus Lutheri sectator: quorum libri prohibiti, sunt complexi scriptis. Et Peucerum miror id tam diligenter profecutum, cum uerissime fateatur, toti illi disquisitioni nullam prorsus rationem, nullam uerè speciem subesse. Archimagus quoque Cornelius suam diuersam ab illa aliorum, *Geomantiam*, æque fallacem &

A mendacem, posteriore scripto fuit testatus. Picus de hac cecinit.
*atque frequens bibulam mucro cum pun-
gu arenam.*

Hanc descripsit Pictorius in *Epitome de Magia cap. 8.* Quanta ergo dementia est his vacare, quæ à suis damnantur auctoribus? Ex pijs scriptoribus & catholicis erudite refutarunt sapientiam citati, Franc. Picus *lib. 6. de Prænotion. cap. 3.* & qui, toto clam opere ex Picoplurima, Contr. *VViampina lib. de diuination. cap. 5. & Iul. Sirenus lib. 9. de Fato cap. 38.*

B 6. Vocant *σοχημαλέαν*. Fiebat primum aperto libro Homeri vel Virgilij, & attento primo, qui obuius inipienti, versu. Sortes Virgilianas, vel Prænestines vocabant. Sic Socrates mortis suæ diem coniecit: Sic Claudius, Traianus, Alexander, Macrinus, Gordianus Iunior & alij Imp. tempus regni vel uitæ vel alia, quæ de re Suetonius in *Tiberio*, Spartianus in *Hadriano*, Lampridius in *Alexandro*, & alij in horum vitis quadam Lipsius *lib. 2. Elector. cap. 11. uodecimo.* Iudæos quoque solitos in quauis ferme re inchoanda sic ex sacris biblijs apertis sortiri, docet ex Thalmudicis Iosephus Stephanus in *lib. 1. Machab. cap. 3. num. 48.* Huic vanitati Gentilium deinde successit apud Christianos, apertio Veteris aut Noui testamenti: quam insigni blasphemia uocant Sortes Apostolorum seu Sanctorum: hac vsi fuere Heraclius Imp. apud Cedrenum: & Romanus Diogenes, apud Culpianum: & Andronicus senior apud Gregoram *libro octauo.* & Chrannus filius Regis Francorum, apud Gregorium Turonensem *lib. Histor. capite decimo sexto. & vigesimo.* & B. Theodora Alexandrina, nondum bene catechisata, apud Simconem *Metaphrast. XI. Septem.* & Meroneus

apud

apud Gregor. Turonen. *Hist. Franc. li-
bro 5. capite decimo quarto.* ubi & alius ri-
tus exprimitur, nam ponuntur tres co-
dices Scripturæ sacræ super Sancti
Martini sepulchro, & sigillatim singu-
li aperiuntur. vsus hac denique Gun-
dulphus, apud Ranulphum *libro septi-
mo Polychronici capite sexto.* & sui lau-
dator facinoris Hieron. Cardanus, *de
varietate libro decimo quarto.* Damna-
ta fuit hæc superstitio non vno concilio
Ecclesiæ Catholicæ decretis. Huc qui-
dam referunt certas illas Ephesiorum
notas magicis verbis iunctas: quas te-
renti conatus omnes forent efficaces.
harum beneficio volunt Cæsum è ro-
go liberatum *b.* sed hæc pertinent ad q.
6. Et ne quis obijciat vel D. August. in
Confess. vel Greg. Turonen. factum,
*libro quinto histor. Franc. capite quadragesi-
mo septimo. & seq.* Nam sancti tunc li-
brū aperiiebant, non vt de futuris, cer-
tiores redderentur, sed vt consolato-
rium aliquid vel exhortatorium in sa-
cra pagina reperirent, vt testatur ipse-
met Greg. & sic solent hodie multi pij
viri cum tentantur, aperire libellum
illum aureum Thomæ de Kempis, *de
contemptu mundi*, eo quod semper ali-
quid in eo occurrat, quo roborari se &
confirmari sentiunt. quod sane expers
est superstitionis: August. etiam diui-
na monitione ad hoc inductus, *vide lib.
9. Conf. ss. capite ultimo.* Sunt qui velint
duas exceptiones esse ab hac regula,
videlicet, Prim, si quis id fa. iat graui
necessitate compulsus, ad terminandā
grauem litem, vel anceps contilium, &
citant D. Augustinum, *Epist. 180. ad Ho-
norat. & li. 1. de doct. Christiana cap. 28.*
Secundo, si debita cum reuerentia, pre-
cibus ad Deum fuis, adhibeantur, vt
vult Beda in *cap. 1. Actorum.* Imprimis
ad miserim has conditiones, non sepa-
ratim sumptas, sed coniunctim; & ideo

A pro vna tantum. Nam puto simul re-
quiri & materię necessitatem, & recur-
sum ad Deum: nec Patres alterum ex-
cludere, sed supponere: cum alterum
tantum expresserunt. vt Augustinus,
qui grauitatem materiæ solius confi-
derauit: nam de grege propter pericu-
lum mortis deserendo agebat, & ideo
lortitionem fieri inter pastores, qui fu-
gere, & qui manere deberent, volebat.
B *de Epist. 180. sub fin.* Beda vero vtrum-
que diferte exquirat. Nec leuis causa
fuit D. Francisco, sua & proximorum
salus, nec nullæ, nec frigidæ tepidæue
preces præcesserant, cum sorte consul-
toria vsus, nec deerat ad hoc excitans
diuina reuelatio.

Narrat D. Bonauentura *vita illius
ca. 13. è quo D. Antonin. 3. p. sum. hist.
tit. 24. §. 7. sed carptim & mutilate de-
sumptum; sed ille his verbis: Immissum
est eius menti per diuinum oraculum, quod
in apertione libri Euangelici aperiretur et à
Christo, quod Deo in ipso, & de ipso maxi-
me foret acceptum. Oratione itaque cum
multa deuotione præmissa, sacrum Euange-
liorum librum de altari sumptum, in San-
ctæ Trinitatis nomine aperiri fecit per so-
cium, virum vtrique Deo deuotum & san-
ctum. Sane cum in trina libri apertione
D semper passio Domini occurreret, intellexit
vir Deo pius, quod sicut Christum fuerat
in statu in altioribus vita, sic conformi-
ci esse deberet in afflictionibus & dolori-
bus Passionis, antequam ex hoc mundo
transiret, &c. idem statuo de facto S.
Danielis Stylitæ, apud Metaphrastem:
& in vita S. H. berti Leodiens. Episco-
pi apud Surium tomo 6. Duo ergo il-
la concurrant necesse est, vt licite quis
E vtatur hac sorte: reuelatio vera si ac-
cesserit, vel sola illa præcesserit, nihil
neque timendum, neque accusandum.
In Beat. Matthiæ lortitione omnia ad-*

fuisse, & præterea morem deligendi
uis vicibus Sacerdotis Summi, non-
dum abolito, satis clarè docet Beda
in capite primo Actorum. Si ergo vel re-
uelatio, vel alia duæ causæ simul, si-
ne reuelatione, mouerunt Archidia-
conum Batonensem, vt experiretur,
quod ait Epist. 30. post triplicem eius-
dem somnij de amico recursum: quam
ego facile crediderim diuinam visio-
nem: & curiositatis humana (sine af-
fectu curiositatis) sortibus, & reuolutione
Psalterij, visioni euentum diligentius ex-
ploraret: & oculis eius primum se versus ille
obtulit: Moyses & Aaron in Sacerdotibus
eius, &c. sane censuerim, cum Ioan. Bu-
zgo nostro, Blesensem excusari posse, a-
lioquin negari nequit, non optimi
rem exempli censendam.

Longe alia quædam est fors Apосто-
lorum licita planè, non vetita, de qua
sic Cæsarius libro octauo Miracul. capite
quingagesimo sexto. consuetudo est maxime
prouincie nostræ matronis: vt tali cum sorte
specialem sibi apostolum eligant, in XII. can-
delis, XII. Apostolorum nomina singula in
singulis scribuntur, quæ à Sacerdote bene-
dictæ altari simul imponuntur: accedens ve-
ro famina, cuius nomen per candelam ex-
trahit, illi plus ceteris honoris & obsequij
impendit.] Quin & in Hispania sic Fer-
dinando Cortezio tortienti, Beatum
Petrum Apostolorum Principem Ro-
manæ, seu verè Apostolicæ Ecclesiæ
petram secundam (nam prima Iesus)
obuenisse sibi inuenio in Historia Mexi-
cana Franc. Lopez de Gomara capite
vigesimo primo. decebat Euangelium il-
lic plantaturo, rigatorem fauere, quo
rigante nunquam non incrementum
dat Iesus Christus.

Septimo loco venit Ludus, qui de-

scribitur in Ἀοδὲ καὶ ἄρπα, & alter quem
vocat Ludum Pastorum: qui duo no-
xie per Franciam & Germaniam mul-
tis solemnes, ad cognitionem matri-
monij futuri, opum, dignitatū, libero-
rum, &c.

Neque prætermittere hoc loco
possum vel debeo indiscussum pericu-
losum quoddam dictum Andr. Cæ-
salpini libr. de inuestigat. demon. capite
duodecimo. vbi sic ait: Sunt qui conscriptos
de bona & mala fortuna libros consulunt
fortuito in libelli particulam incidentes, in
qua explicatur quod queritur, (loquitur
de libris quales dixi) sed hæc vi plurimum
apud ceteros vana reperiuntur, verè apud
eos quibus dæmon cooperatur.] An ergo
dæmon futurorum huiusmodi præ-
sciis, vt sciat talia, quæ saltem quo ad
media, à libero ordinarie arbitrio de-
pendent, ad certum & verum euen-
tum dirigere? Nullus hoc verè Theo-
logiæ peritus concesserit. Debat ita-
que dicere, quando dæmon coopera-
tur, tunc sapius verè videri, propter
dæmonis in conijciendo solertiam:
non verò scribere. vt plurimum verè,
si dæmon cooperetur, nisi cum expli-
catione, quare tum potius quam al-
ias.

Octauo, venit ἀλατρωμα λέα: quan-
do definitus locus in partes æquales
describitur, & unicuique singulæ al-
phabeta litteræ inscribuntur: deinde
singulis litteris granum frumenti im-
ponitur: postea ad hoc enutritus oscen
gallinaceus introducit, qui grana
comedat. denique notantur litteræ,
quarum primum grana depalcitur v.g.
litterarum: P. E. T. tunc creditur nota-
ri, Petrus Petronius, Petrucius, & quo-
rum simili modo nomen inchoatur.
Sic deceptus Valēs Imper. de successore
querentib. philosophis. & quia Gallina-

ceus

ceus absumperat, grana notata. Θ. E. Ω Δ. omnes occidi iussit Theodoros, Theodosios, Theodatos, Theodulos; & tamen illi Magnus Theodos. in imperio successit. a Hoc cum Zonara quidam volunt factum per ἀλχητρομαγείαν: sed aperte Socrates dicit factū per ἰερομαγείαν: Sozomenus, per oraculum ex tripodis machinā laureā. quem Nicephorus sequitur. Cassiodorus autem cum Socrate sentit: sed per errorem, vult ipsemet Valentem operā dæmonis vsum inquisivisse de successore Zonaras vero vult hoc factum ab Iamblichō & Libanio: sed hos omnes falli ex eorum temporum scriptore Ammiano patet, qui reos quidem quæsitū vaticinij nominat FIDVSTIVM, IRENAEVVM, BERGAMIVM, HILARIVM, & hos quidem convenisse alios vaticinandi peritos, (quos non nominat. & forte fuere LIBANVS, & IAMBlichvs) & recitat mox verba Hilarij iam latera fodicati; *Construximus (magnifici iudices) ad cortina similitudinem Delphica, diti auspicijs. de laureis virgulis, insulam hanc mensulam. quam videtur, & imprecationibus carminum secretorum, horagysque multū ac diuirms ruuuliter consecratam, mouimus tandem. Mouendi autem, quoties super rebus arcanis consulebatur, erat institutio talis. Collocabatur in medio domus, emaculata odoribus Arabicis, vndique lance rotunda pueri superposita, ex diuersis metallis materijs fabricata: cuius in ambitu rotunditatis extremo elementorum viginti quatuor scriptiles forma perite inuicē djungebantur specijs examinata dimensis, Has linteis quidam indumentis amictus, calcatisq; itidem linteis sociis, torulo capite cir. unislexo, verbenas felicitis arboris gestans, litato conceptis carminibus numini præsitionum auctore ceremoniali scientia supersistit, cortinulas, pen-*

A *sulum annulum librans ex carpathio flo, per quam tenui mysticis disciplinis initiatum: qui per intervalla distincta retinentibus singulis litteris incidens saltuatim, heros efficit versus interrogationibus consonos, ad numeros & modos pene conclusos: quales leguntur Pythici, vel ex oraculis editi Bran. hidarum. Ibi rum quærentibus nobis, qui præsenti succedet imperio, quoniam omni parte expolitus fore memorabatur; usiliis annulus duas perstrinxerat syllabas, & cum adiectione littera postrema, exclamavit quidam presentium, THEODORVM, &c.*

B *Subdit etiam interrogatos num quæsiissent, quid ipsismet impenderet, dixisse versus. qui responsi; quibus & ipsis capitalis sententia, & Principi exultio denunciabatur, quæ cuncta sic euenerunt. Nam & THEODOSIVS successit, & hi capite multati, & Valens viuis à Gotthis igne consumptus fuit. Adeo vt suspicer, hæc omnia per Diabolum, Deo reuelante, ad tot scelerum vindictam fuisse reuelata. Ex quibus verbis Ammiani patet SOCRATEM, & CASSIODORVM, & ZONARAM incomperta sibi, & parum vera narrasse.*

C *Nonum genus est ὀνομαστία, quæ petitur ex nomine consulentis per elementa nominis diuersimode collocata, & quali per anagrammatismum faustum quid vel contrarium indicantia. hoc fuit PYTHAGORICVM commentum. v.g. si Ioannes Magnus, resoluas in, agnus animosè. hac putant ab APOLLONIO Romæ puellam, quæ nuptiarum die mortua, fuscitatam.] Philost. lib. 4.]*

D *Decimum dicebatur ἀριθμαστία quæ fuit duplex, vna Græcorum valo-*

Teretiā.
maur⁹ ci
arus ā
nobis (vbi
le hac re
dixi plu-
a) Opi-
nationib⁹
n Accii
Astyana-
ren.

ib. 8. de
publ.

rem litterarum considerantium, & futu-
rum victorem augurantium, cuius
nomen maiores numeros contineret:
ideoque Hectorem ab Achille iupera-
tum b Altera fuit Chaldeorum, qui al-
ter habetum distribuunt in tres decades
quibusdam litteris repetitis, & nomi-
na petentium resoluta commutant in
innumeros, & singulos numeros suis
planetis attribuunt. Huc referenda Iu-
deorum recentiorum Kabbala, quam
diuidunt in duas partes, in quandam
Diouarvriā blasphemij refertam, &
Agibuarvriā hanc vanissimam, &
lege refutantem Tegnum *lib. de vero
studio Christiano.* & melius Ciruelus in
Paradoxis questionibus earum vlti-
ma, quæ est de *Cabala Iudaorum.* & à qua
non abit longe Platonis Arithmeticum
vaticinium, & reprehensum ab Aristo-
tele *lib. 6. Polyt. Sane APOSTOLVS &
EVANGELISTA D. IOAN. in Apoc.*
omen Antichristi per numerum 666.
significauit, c. 13. vt illi à Deo fuerat re-
uelatum: sed omnium, hætenus inge-
nia in nomine illo eruendo frustra
fortassis desudarunt: qui *nuir a volet, le-
gat Riberam in Apocalypf. Sanderum
de Antichristo, Feuardenium in Ire-
næum, & fusissime differentem Raimun-
dum de Antichristo. a. c. 20. vsque ad vi-
gesimum quintum.* qui Arithmantia tamen
non nihil amplius, quam par erat,
detulit, ex Platoniorum commentis.
Locus ille APOSTOLI non confirmat
Arithmantiam, sed duntaxat numero-
rum inuolucris arithmetice prophe-
tiam contexit, quod & nobis liceret S.
Spiritu id inspirante. Iplis vero nume-
ris vim aliquam diuinam, vel natura-
lem proprietatem tribuere; erroneum
est.

XI. Potest esse, quod Pythagoræ tri-
buit Plinius considerandum in nomi-
nibus proprijs vocalium numerum

A parem, esse prosperum; imparem vero
orbitatis claudicationisue indicium.
Circumfertur de his & similibus nugis,
liber *Al. hindrina*, superstitiosus plane,
& flammis dignissimus; quem fingunt
fuisse discipulum Aristotelis. Huc &
ad præcedentem speciem communiter
referenda est illa circularis figura, in
cuius media inter semiluna. area, varij
numeri arithmetici, in proximo cir-
culo, inscripta verba, *vita, bona fortuna,
mala fortuna, mors, morbus, sanitas*, in se-
quenti, nomina planetarum cum certis
numeris: in 3. alphabetū Latinis litteris
capitalibus, in 4. certi arithmetici nu-
meri, quæ in Germania quidam vtuntur,
& cuius formam si Geor. Pictorius
non exhibuisset, vsumque non expli-
casset, fecisset longe conlultius.

B Fortassis etiam gentilib. in vsu fuit
aliud quoddam Onomantia genus,
quando ex ipsa nominis significatione,
omen capiebant, vel aliquid futurum
diuinabant, vt alibi (*Opinationibus in
fragmenta Tragicorum*) docui Græcos
fecisse in nomine Astyanactis, & Augu-
stū in nomine Niconis, de quo lege *sup. li.
3. part. 2. quest. 4. sect. 4.* Huc referi-
rim, quod refert Prudentius sic à ty-
ranno irrisum B. Hippolytum marty-
rem:

D *Ille supinata residens ceruice, qui,
inquit,
Dicitur? affirmant dicier Hippo-
lytum.
Ergo sit Hyppalytus, quatiat, turbet q̄
iugales.
Intereat quo seris delimitus equis.*

E Vtenim alicubi ab Aufonio proditum,
veteribus diuinationis species e-
rat, nomen componere, quod sit,
Fortuna morum, vel necis iudicium.
Quæ, quam sint vana, docuit etiam
Ioan. Brodæus *lib. 7. miscellan. c. 5.*

Ab hac

Ab hac superstitione non sunt immunes, qui ex nominibus sic parentum arbitratu impositis, fortunas hominum & euentus futuros autumant dependere. indeque quid futurum sit ratiocinantur. Expertes sunt culpæ, qui sedula diligentia, quædam per angelos vel homines sanctos, prophetico spiritu imposita nomina, cum eorum, quibus imposita fuere munere, virtutibus, aut exitu vitæ componunt, & ostendunt illa cum rebus consentire: quod olim fecere Patres Orthodoxi, de Abel, Enoch, Noe, cæteris: de quibus lege D. ISIDORI. *lib. 7. Origin. c. 6.* ad hoc præit nobis Angelus in Euangelica Historia *Matth. 1. vers. 21. Luc. 1. v. 13. & 14.* & ipsemet Iesus Simoni nomen, *Cephas*, imponens, *Ioan. 1. v. 42. collato cum Matth. 16. v. 18.* Aliquid simile P. Nicolaus Serarius, in *Machab. præloq. 1. vbi de hac re*, notauit ex Gorionide, de nomine Machabæi; quod sane potuit PROPHETICE à patre inditum fuisse præudente ingens animi robur & cor, quod Iudæ futurum. Sanctorum vero nomina liberis imponere, vt illorum potissimum patrociniò se suaque commendent, & mores imitentur, pium & religiosum est; & eadem ex causa consuetudo Pontificum Romanorum, ab aliquot iam sæculis nomen pristinum cum dignitate Summi Sacerdotij commutantium, laude digna, vt quod maxime.

Ultimo loco, Ioannes Leo, diligens scriptor, & quandam, *ὀνειδισμῶν κριταὺν*, sortiarum recenset: in capsula abaculi forma constructa quædam alijs auiculas, ad has venire, qui consilium quærunt, & obolum offerre: auiculam siipem accipere, inque capsulam inferre nostro: deinde regredi, & responsum in chartula referre consultori. Hæc sufficiant de his superstitionis sortibus

A partim diuinatorijs, partim consultorijs.

SECTIO IV.

Quale in his peccatum?

NOTANDAE sequentes conclusiones. Quo ad sortem diuinatoriam, & auguria cætera;

B *Primo, graue peccatum est inquirere occultas culpas per haruspicia, vel auguria, vel sortes diuinatorias.* nam hæc non possunt ita sciri, sine dæmonis auxilio. quare quidam qui per astrolabium conatus fuerat furem occultum nosse, etiam sine intentione dæmonem inuocandi, vt grauiter peccans, ab altaris ministro fuit per annum suspensus; b idque ex gratia & dispensatione: quia secundum ius commune debuisset in perpetuum suspendi. c

C *2. Aequè mortale peccatum est augurijs vel sortibus conari prædicere futura contingentia: d* ideoque in clericos lata excommunicationis sententia. e

D *3. Quamuis non sit peccatum mortale huiusmodi obseruare, nisi, quando quis illis fidem adhibet, semper tamen maxime periculosum est, secundum illa dirigere actiones suas, etiamsi quis illis minime credat, ratio, quia iustissime Deus solet permittere, vt tales malè pereant: Diabolus etiam per huiusmodi sæpe in maiora pertrahit, & in magis serijs decipit: & vt minimum, per hæc homo pessimum habitum acquirit, proximè disponentem ad infidelitatem.*

E Aliquot exemplis hic illic sparsim ostensum, quàm perniciosum esse solitum sit consulere dæmonicolas. Ad dam nunc ex Adamo Chronographo, de Olaph Rege Noruegiæ. iscum inuasisset DANIAM fretus responsis

dæmo-

Q
b ca. 2. de
fortileg.

c c. si quis
Episcopus.
26. q. 5.
d D. Tho.
d. q. 95. ar.
6. & 7.
e d. si quis
Epif. cum
scqq.

dæmonum, classe victus, ipse se in mare præcipitavit, vxor vero fame & inedia misere perijt. omnes (ait) affirmant peritum auguriorum, obseruatorem sortium, & in autum prognosticis omnem suam spem reposuisse & artis magicæ studio deditus, omnes quibus illa redundat patria, maleficos, habuit domesticos eorumque deceptus errore perijt.]

Sic Adam lib. 2. cap. 28. ex Chronico CADOMENSI, de decepto Odone BAIOCENSI EPISCOPI, PROPONTIFICIO MAXIMO carcerem perpetuum nacto, narrat Baronius tom. XI. Annal. anno 1084. Habes exemplum, ex Chronico. scotorum, aliud, de Nathaloco Rege XXX. narrant illum ipsum, à quo Rex cæsus, ad diuinos missum, vt de victoria, de vita Regis ac regno eius percontaretur: responsum à quadam anu accepisse, Regem non sui victurum, nec periculum ei ab hoste, sed à familiaribus instare. Cum ille vrgeret, à quo? anam, à te, subiecisse, Ille mulierem exsecratus, cum domum rediret, subiit animum illa cogitatio: nec responsum celari posse, nec edere tutum esse: ne se apud Regem hominem prauum, & suo timore indulgentem, suspectum redderet. Itaque tutius est tyrannum, cum multorum graia interficere, quam cum grauisimo capitis proprio discrimine, incolumem seruare. Statim vbi domum rediit, impetrato ad responsa diuinorum expromenda, secreto caso Rege, dauidicum imperii annum ingressu, pænam seruitio, & se periculo eximit.] Narrat Buchananus, libro 4. fol. 35. Sed cur fabulam magis concinne fictam, quam verisimilem vocet, non intelligo. Et si enim anus illa, immò dæmon ipse, hoc citra reuelationem scire non poterunt tamen malitia dæmonis sic Deos vsus fuit. Nam illa erant ingeniosissime instituta ad hoc, vt miles iste cuius ingenium præceps, & manus prom-

A pta dæmonem non latebant; ad cogitationem tollendi tyranni impelleretur; quod siue illi prosperè, siue male celsisset; vel tyranni, vel aggressi seu consultoris nece animum homicida palceret. Nonne similes æstus animi, simile tyrannicidium in Azæle Syron. lib. 4. Reg. c. 8. nobis S. S. suppeditat? In eadem Scotia Bancho maleficæ sortes regnum spondentes exitium peperere. nam occisus à Macheto seu Macca-bæo; cui etiam ipsi diuinationes ariolorum, mercedem crudelitatis, necem attulerunt, persuaserant inuictum fore, donec silua quædam procul inde remota, ad arcem, quam Machetus incolabat, accederet; nec tæmina geniti manu occubiturum. Vt fidem dæmon similibus vaticinijs faceret; cum iam vincendum necandumque ab hoste fortiore, infelicitissimoque perspiceret, persuasit, vt milites ramis prægrandibus prælatis siluæ speciem præberent; & percussorem ei immisit Mackduffum, qui non natus, sed cæsus ex matris utero. Multis hæc describit Boetus: pro fabula Milefia vel nimio ex Atellanis ridet ille alter: sed hæc dæmonis mores mire exprimunt: nec continent quidquam, quod fieri non possit, aut quod fieri non soleat, de siluarum stratagemate Olaus, & alii similia: de pseudoracalis dæmonum plenæ sunt historiae.

4. Idem hodie dicendum de sorte consultoria, qua inquirimus, quid nobis faciendum, vel iudicandum. nam & hæc sub anathemate prohibita. a probatur quia non licet huiusmodi, nisi à Deo, inquirere: Deus autem non vult nos suam voluntatem per sortes indagare: sed petere illam à doctrina Ecclesiæ, S. Scriptura, superioribus nostris, ac alijs

Bucan. l. 7. in prin. de Hec. Boe. l. 12. ante med.

a can. loc. res. 28. q. 1.

doctis

doctis ac pijs viris. Mortale autem est, quando aliquid superstitiosi adhibetur, vel sorti certo creditur: si vero vtrumque deesse, & sine superstitione vlla, simpliciter quis sorte voluntatem Dei inquireret, probabiliter tantum sorti credens, foret peccatum veniale.

CAPVT III.

De Coniectatione.

Vt vsque sermo fuit, de prænotione prorsus licita, de qua est c. 1. vel de prorsus illicita, de qua fuit cap. 2. Nunc sequitur agamus de ea, quæ aliquando licita, aliquando illicita est: quam vocamus *C. n. est. ationem*. hæc ve est Physica seu Naturalis, vel Politica seu civilis, quæ *sortu*, nomen retinet.

QVÆSTIO I.

De Coniectatione ex astris.

Naturalis coniectationis classem refero, quæcumque causis naturalibus vere innituntur, vel saltem eas non improbabiler omnino prætexunt: cuiusmodi sunt agriculturalum, pastorum, nautarum, architectorum, medicorum, physiognomorum, chiromantarum, astrologorum, & oniroptolarum: de quibus nunc sigillatim nobis est disserendum.

Quoad coniectationem, siue iudicariam ex astris mathesim, duæ possunt eius species constitui, prior licita, posterior illicita. Prima species est, *astronomia*, quæ nititur vniuersalibus, veris & incómutabilibus principijs, & scientiam consequitur futurorum ar-

tisux: veluti reuolutionis annorum, cursus siderum, distinctionis eorum, item naturæ solis & planetarum, eclipsum, stationum, retrogradationum, aspectuum, coniunctionum, oppositionum, & similibus: quo in genere quædam iam prodierunt vtilia, & maiora expectantur, Tichonis Brahei, Nobilis Dani. Altera est, *Astrologia*, tam dissimilis priori, quam pellex coniugi iustæ: quæ nititur principijs communibus variabilibusque, & prædicat effecta euentuum futurorum, non necessariorum, sed contingentium: quæ ab astris necessitudine aliqua dependentium. Et ex illa priore, in hanc tandem, *Chaldæi*, deflexere. Sic vocati initio Sacerdotes Babyloniorum, teste Diodoro Siculo libro secundo Biblioth. eo quod Chaldæa natio in hoc genere antistabat. Sane ideo receptum postea vt simpliciter, *Chaldæus*, Astrologum significarit, licet *Arabs*, latronem, & *Chananeus* mercatorem, sic vsurpant Daniel, prophetia sua 2. v. 2. Iuuenalis, Satyr. 6. & Gellius, libro primo noct. Atticæ. ca. 9.

Astrologiæ huius partes sunt quatuor, prima versatur circa, *Reuolutiones*, & prædicat totius anni bello, paceque vicissitudines, aëris salubritatem, annonæ pretium, morbos animantium, &c. Secunda continet, *Magisterium Natiuitatum*, docens quid sigillatim homini tota vita obtinget. Tertia vocatur, *Electionum*, quæ docet quid in singulis rebus consulto & vtiliter faciendum, quid omittendum, quando ædificandum, quando mihi nauigandum, equitandumve quando egrediendum manendumve domi, denique quando & quibus locis singula facienda, vt feliciter cedant, hæc se mirabiliter iactabat, meus olim in Mæthesi Doctor. Ioan. Stadius: ipsi tamen, si de-